

Henri t' Sas

De Vuurwolf

Henri t' Sas

De Vuurwolf

Personen

Lode van Renterghem, bijgenaamd De Vuurwolf

Godelieve Beernaert

Hospes Beernaert, haar vader

Nathan, een geldhandelaar

Schout

Vorster

Norbertijn

Petje, stroper

Piere, stroper

Neel, stroper

Martje, stroper

Arnoud, stroper

Marianne, stropersvrouw

Katrijneke, stropersvrouw

Peerke Raes, een zagenslijper

Gerechtsdienaren

Volk

Toneelbeeld:

Exterieur Breugheliaanse herberg. Deur met klopper. Uithangbord: posthoorn. Sint-Janstros naast de deurpost. Hooiberg. Potten met bloemen. Terzijde: begroeid stenen poortje, gedekt met pannen. Ruwhouten tafel en krukken.

Eerste bedrijf

Scène 1

Nathan, Schout, Vorster, Gerechtsdienaren, Hospes

Nathan, Schout, Vorster en gerechtsdienaren op.

NATHAN

Hier is het, edelgestrenghe heer schout. Hier is het. Ik zeg: hier is het.

SCHOUT

Ik hoor 't, ik ben niet doof.

NATHAN

U doof? U doof? U buitengewoon edelgestrenghe doof? U is de jeugdigheid en lenerigheid in persoon.

SCHOUT

Vorster, die man verveelt me.

Gaat naar deur van herberg, laat klopper herhaaldelijk vallen.

VORSTER

Trekt Nathan aan z'n kraag achteruit:

Sta, klapekster!

NATHAN

Klapekster? Bij me gezond, ik wou dat ik vleugels had, dan zagen ze me hier niet langer op die verpesjte aarde. Zeshonderd florijnen moet ik van die duivel hebben, die daar in *De Posthoorn* gelogeed leit. Zeshonderd florijnen! Ik heb 't op schrif, op schrif, met het zegel van z'n vader, 'n schatrijke lakenwever in Antwerpen... Ah, z'n zoon, die nagel aan me doodkist die daar binnen leit, heeft z'n vader geruïneerd met z'n zwelgpartijen. Maar ik zweer het met me armen in de hoogte: als ik me gerechtigheid niet krijg...aan de schandpaal op de Markt in Herentals zal-ie en dan: aan de galg! 'n Kwispeltje over z'n ribben zal-ie hebben en 'n sissertje tussen z'n schouwerbladen... gebrandmerkt zal-ie worden!

VORSTER

Houd die vogelverschrikker goed vast

NATHAN

Vogelverschrikker? Goed, maar dan boven in een boom en daar zal ik het uitschreeuwen: aan de galg!

SCHOUT

Vorster, plaats twee van uw mannen achter de woning, twee hier.

NATHAN

Goed-goed-goed! 't Is een rooie duuvel, hij kruipt overal doorheen en hij heeft wapens, hij draagt ponjaards.

HOSPES

Op.

Edele heer, ik sta verrast. U hier in eigen persoon? Treed binnen, edele heer. Verschoning, ik lag weer te bedde... De postwagen is zoëven vertrokken...ik wachtte geen passanten of gasten meer...en dat u, edele heer, hier zo vroeg zou komen...ik wil zeggen: mij de grote eer zou aandoen, hier te willen komen, dat had ik... Is er iets ernstigs gebeurd? De vorster met z'n mannen? De postwagen weer geplunderd? Dat zou me niet verwonderen. De bossen zijn niet veilig meer. In de afgelopen week hebben ze de bode van Poederlee overvallen en hem z'n buidel afhandig gemaakt. Drie uur heeft-ie in bezwijming gelegen, z'n wambuis van 't lijf gescheurd, z'n hoofd aan bloed...m'n dochter heeft hem nog...

SCHOUT

Vorster, die man verveelt me ook. Ondervraag gij hem, maar ik wens de kern, enkel maar de kern van de zaak te weten.

VORSTER

Hospes Beernaert, gij hebt deze nacht onderdak verleend aan, aan...Nathan, hoe was de naam ook weer?

NATHAN

Lode van Renterghem, bijgenaamd De Vuurwolf. En als-ie zelf geen duivel is, heeft-ie er een in z'n nek zitten. Ge moet hem te paard zien met z'n broedrode mantel in de luch...

HOSPES

Heer vorster en vriend, ik heb vannacht aan geen sterveling onderdak verleend. Er is daar niemand buiten m'n dochter. Er is niemand uit de postwagen van hedenmorgen ge...

SCHOUT

Genoeg! De kern! Hospes, als ge liegt laat ik u hier, ten aanschouwe van mijn poorters, vijf en twintig stokslagen geven.

HOSPES

Liegen, edele heer? Liegen? Het zou de eerste keer in m'n leven zijn. Bij de nagedachtenis van mijn onvergetelijke echtgenote die daar, daar *wijst links* begraven ligt, bezweer ik u...

SCHOUT

De kern! Kent gij de genaamde Lode van Renterghem, bijgenaamd De Vuurwolf?

HOSPES

Of ik hem ken? Of ik 'de Schrik der Kempen' ken? Ik heb achter m'n toog 'n kerfstok van hem staan, 'n kerfstok...

NATHAN

Eén kerfstok? Bagatel! Ik heb 'n heel bos kerfsjtokken van hem staan!

SCHOUT

En gij verklaart hier, ten aanhore van mijn vorster en zijn mannen, dat de genaamde Lode van Renterghem deze nacht in uw herberg geen onderdak heeft genoten?

HOSPES

Ja, edele heer, dat verklaar ik hier, bij de nagedachtenis van mijn onvergetelijke echtgenote die daar, – *wijst rechts* – daar begraven ligt.

NATHAN

Adenoi, dan heeft-ie er twee begraven.

SCHOUT

Genoeg! Breng die...die...schuldeiser voor mij.

Nu vraag ik u voor wie gij mij aanziet. Ben ik uw dienstknecht? Ben ik uw koerier? Ten derde male komt ge mij met uw klachten vervelen, hangt ge aan de klopper van m'n huisbewaarder.

(SCHOUT)

Voor dag en dauw haalt ge mij uit m'n nachtrust, om...om... 'n schim gevangen te nemen. Moest ik u hier in feite niet laten...Voor wie aanziet gij mij? Voor wie aanziet gij mij?!

NATHAN

Hoogwelgeboren heer. Ik aanzie u voor de geleerdste, de rechtvaardigste stadhouder van de Hertog van Brabant. 'n Schout is de vertegenwoordiger van het burgerlijk gezag. Hij spreek rech. En ik zoek rech. Ik zoek mijn zeshonderd florijnen!

SCHOUT

Bij wie? Bij wat? Gij hebt mij verzekerd dat wij de vogel hier zouden knippen.

NATHAN

Grootedelachtbare, men heeft mij in Antwerpen verzekerd dat de Vuurwolf gisteren te paard vandaar vertrokken is naar dit passantenhuis. Is hij er niet, kan ik het helpen? Maar dan moet hij hier aanstonds arriveren. Laat uw rakkers hier de wacht houden. Het wordt hoog tijd dat de streek hier gezuiverd wordt van die rode satan. Zijne doorluchtigheid de hertog...

SCHOUT

De kern! Zijne doorluchtigheid de hertog zal u hier aan de hoogste boom doen bengelen, omdat ge honderd procent woekerrente neemt.

NATHAN

Laster, laster... Bij al uw lieve heiligen bezweer ik u...

SCHOUT

Ik waarschuw: als ge voor de vierde keer aan mijn deurklopper komt hangen, laat ik u eraan ophangen met uw bloedrente...Scheer u weg en prijs u gelukkig dat we u de ribben niet gekieteld hebben.

NATHAN

Adechim, de hoogwelgeboren ziekte met z'n hele familie!

Af.

SCHOUT

Vorster, gij houdt hier met uw mannen 'n oog in 't zeil. Breng die Vuurwolf voor me, maar niet aanstonds na de maaltijd. Ik wens geen indigestie van ergernis. *Schout, vorster en gerechtsdienaren af.*

Scène 2

Hospes, Nathan

NATHAN

op

Wat zegt ge nu van zulk een rechtspleging? Broedrente? Draag ik voor mijn broedrente geen broedrisico?

HOSPES

Ge hebt de zaak totaal verkeerd behandeld. Ge had hem vooraf in 'n goede luim moeten brengen. Ge had z'n hoogwelgeboren vooraf iets thuis moeten brengen, 'n gebraden gans of iets dergelijks.

NATHAN

'n Gebraden gans? 'n Beroerte had ik hem thuis moeten brengen. Dan was hij nou hoogwelgebarsten... Rust moet ik hebben, rust. Geef me 'n rustige kamer, de rustigste kamer van het hele huis. Ik wil slapen, ik ben in geen vier nachten uit de kleren geweest.

HOSPES

En ge moet nooit tegen hem staan liegen.

NATHAN

Liegen? Aai maai wie zegt me dat! Draai uw ogen eens ten achterstevoren, kijk in uw ziel - als ge er een hebt! Gij begraaft één onvergetelijke echtgenote in twee kuilen tegelijk.

Beiden af.

Scène 3

Lode, Nathan, Godelieve, Hospes

Lode (bij uitvoering in de openlucht te paard) op. Snarenspeeltuig over de rug. Gaat in de beugels staan, bespiedt de omtrek. . Grijpt speeltuig, kijkt naar bovenraam, zingt.

LODE

Ontwaak Goelief, de zon staat hoog
 en schittert in de bloesembomen.
 De leeuw'rik stijgt naar 's hemels boog,
 de lieve lente is gekomen.

Aubade voor Godelieve

Henri t'Sas (1877-1966)

Lode

ONTWAAK GOELIEF DE ZON STAAT HOOG EN SCHITTERT IN DE BLOESEMBOMEN DE LEEUW-
 RIK STIJGT NAAR 'S HEMELS BOOG DE LIEVE LENTE IS GEKOMEN DE LEEUWRIK STIJGT NAAR 'S HEMELS BOOG DE LIEVE LEN-
 TE IS GEKOMEN KAN MEN NOG VAN IETS SCHONERS DROMEN ONTWAAK GOELIEF DE ZON STAAT
 HOOG

Nathan opent luik van bovenraam, kijkt wat er gaande is.

Goede morgen, schat!.....-bewaarder! Ai, de jood! Springt af.

Nathan sluit luik.

HOSPES

Op. Goede morgen, heer Renterghem.

LODE

Hospes, zadel mijn paard af. Geef hem te zuipen.

HOSPES

Tot uw dienst, heer Renterghem. Af.

LODE

Zet handen aan de mond, galmt:

Lahiooooh! Als antwoord klinkt uit de verte dezelfde galm.

GODELIEVE

Op. De jood is er. Keer haastig naar waar ge vandaan komt. Ik scherts niet, Lode... maak dat ge uit de voeten komt. De schout is hier geweest met z'n mannen om u gevangen te nemen. Ge gelooft me niet? Ik zeg u: de jood is hier. Hij heeft 'n klacht tot bij de schout gedragen. Ze zullen u in Herentals aan de schandpaal zetten. Hij dreigt met de galg! Maar ga dan Lode. Hij is daar, dáár!

LODE

Ik weet het, mijn lieveken. Ik heb zijn beeltenis al gezien (*wijst*) in een schone omlijsting.

GODELIEVE

Maar de vorster en zijn mannen...Lode, als ge me geerne ziet, ga dan!

LODE

Ai, wat lieve filosofie...als ge me geerne ziet, ga dan! Voor geen duizend vorsters en geen duizend rakkers. Dat ze het wagen, hier te komen...Ik zal ze u aanbieden op een presenteerblad, te binnenste buiten gekeerd lijk konijnen. Lahioooh! *De galm wordt weer beantwoord. Korte stilte.* Hahahaha, ge hebt schrik voor uwen Vuurwolf? Ge kent hem nog niet.

GODELIEVE

Toch! Ik ken hem. Ik ken de rijke lakenwever in Antwerpen die door zijn enige zoon tot de bedelstaf is gebracht. Ik weet dat diens weverij voor schulden gerechtelijk is verkocht. Ik weet dat zijn zoon onder Postel de florijnen onder het arme volk heeft gesmeten. Ik weet ook dat de brievenzak met al het goud uit de postwagen is geroofd. Ik weet...

LODE

Godelieve!

GODELIEVE

Ja, dreig mij. Ik zal nochtans niet aflaten, u de waarheid te zeggen. De waarheid die niemand tot u durft spreken, omdat de ganse Kempen beeft voor de Vuurwolf. Ik ken hem, want ik weet dat hij zijn moeder van verdriet in het graf heeft doen dalen. Ik weet dat zijn vader hem vervloekt heeft. Ik weet dat hij - om het volk schrik aan te jagen - een bloedrode mantel draagt. Het moet in hem de duivel zien en beven voor zijn wraak. Uw lieveken is nochtans niet zo bijgelovig. En zij zegt u: gij zult uw leven eindigen op het rad of aan de galg, als ge zo voort doet. En wie of wat die jood ook moge wezen...gij moet voor hem het hoofd buigen, zolang ge zijn schuldenaar bent.

LODE

Lieveken, mijn lieveken...

GODELIEVE

Ik ben uw lieveken niet. Ik wil het ook niet zijn, zolang ge die schuldenschand niet van u werpt... Ga arbeiden, Lode. Zoek 'n eerlijke stiel, 't kan niet schelen wat. Bedenk, ge bent een christen.

LODE

Ai ai, hoe komt ge ineens zo eerwaardig dat ge gaat preken? Ik weet iets beters, breng me een kruik

rode wijn.

GODELIEVE

Drinken? Ge kon beter gaan slapen. Ge hebt uw bed vannacht weer niet gezien.

LODE

Goeleke, breng mij een kruik rooie wijn!

GODELIEVE

Nee.

LODE

Dat is voor het eerst lieveke.

GODELIEVE

En niet voor 't laatst.

Uit de omtrek, dichterbij nu, klinkt de galm.

LODE

De makkers komen eraan, hoor, ze zijn dichtbij.

GODELIEVE

Ik schenk u geen wijn.

LODE

Mijn rozeknopke, is het omdat mijn kerfstok bij uw vader geen streepke meer hebben kan?

GODELIEVE

Wat maal ik om uw florigen, nu ik weet waar die vandaan komen.

LODE

Komaan, luister: ik zal morgen, niet later dan morgen mijn stok effen en glad maken.

Nathan kijkt weer uit het raam. En mijn schuld aan Nathan zal ook vereffend worden. Ik geef je mijn woord. Maar breng mij nu mijn wijn. Ik heb die mijn makkers beloofd en je weet, de Vuurwolf breekt zijn woord niet.

GODELIEVE

Ik ken die makkers, die rond uw buidel zwieren als gieren rond het aas.

LODE

Breng mij dan een kruik Aarschotse Bruine, die de tong zo kietelt en ik zal voor u zingen, lieveke, dan schone lied van daarstraks, voor u gedicht en getoonzet.

GODELIEVE

Zwijg...

LODE

Lieveke, het hart bonst mij in de keel, alleen al bij het noemen van uw naam. Lieveke, weet ge waarom ik gekomen ben, waarom ik zestien uren door de bossen heb gejaagd. Weet ge...nu ja...waarom de postwagen werd geplunderd...Ik zeg het u ronduit want ge zult eerder sterven dan uw Vuurwolf verraden... Omdat ik u rijk wil zien. Rijker en schoner gekleed dan de hertogin. Omdat ik u met mij wil voeren, voor mij te paard, naar het einde van de wereld, waar ik u ten troon zal heffen. En wie voor u de knie niet buigt, die breek ik de poortersnek. Lieveke...

GODELIEVE

Stil, daar komen de makkers.

LODE

Lieveke, wilt ge mijn vrouw worden?

GODELIEVE

Nee...nee, zolang ge zo doorgaat

LODE

En als ik anders was, tam en kruipend als al het gemeen dat hier onderdak zoekt. Buigen kan ik niet, dan eerder breken.

GODELIEVE

Waart ge maar gebroken, waart ge maar zo klein als een kind, dan...ja dan misschien zou ik uw vrouw willen worden.

LODE

Ach mijn zonneke, mijn...

GODELIEVE

Stil...de makkers.

Scène 4

Lode, Godelieve, stropers, Nathan, hospes

Stropers op. Arnoud heeft 'n doek om z'n hoofd gewonden. Martje draagt 'n ris konijnenvellen aan z'n gordel.

LODE

Tsa mannen, ge hebt de weddenschap gewonnen.

PETJE

De zon staat boven 't Vossegat, wij hebben de kruike wijn verdiend.

PIERE

Maar 't heeft weinig gescheeld. De rentmeester van het kasteel heeft ons in de sparrebossen z'n bloedhonden op de hielen gezonden.

LODE

En gij Arnoud, ze hebben u in de hielen gebeten boven de neus?

PETJE

Het is vandaag zijne naamdag. Zijn vrouws moeder heeft hem willen embrasseren.

ARNOUD

Lieveke...bier.

LODE

Bier? Ge zult een knieval voor haar moeten doen. Bekijk haar es goed. Ze gaat in 't klooster.

MARTJE

Gij? De schoonste van de schoonsten uit de Kempen, gij naar 't klooster?

PIERE

Van Sint Arrejaan!

PETJE

Waar twee paar schoenen onder één beddeke staan!

GODELIEVE

Ach gij, flierefluiters. Neem u in acht. Ik voorzeg u, ik zie u de een of andere dag met de hele bende achter de tralies. De schout... *Af.*

MARTJE

Haha, de schout? 'De kern. Ik wens alleen de kern'. Hoeveel malen heeft hij bij mij de kern er niet uit getrokken, maar toch...de pit zit er bij mij nog in. De schout en zijn vorster...

LODE

Zwijg. De vorster? Wat denkt ge, zou zijn keel tussen m'n handen passen? Bier, hospes!

PETJE

Wij zullen uw medeminnaar de voetzolen warmen boven 'n vuurtje, dat hij leert dansen de zevensprong.

NEEL

Bier, hospes! Voor den duivel, ziet ge ons niet zitten? Moet ik u bijlichten met uw vlamme hooiberg? Mannen, dat zou 'n vrolijk Sint-Jansvuur geven.

HOSPES

Op.

Hier ben ik, hier ben ik vrienden. Maar weest dan stil. Gij weet niet wat u boven het hoofd hangt. Mijn huis is omsingeld geweest door de mannen van de vorster. De schout is geweest in eigen persoon.

Vrienden, ik heb vijftig stokslagen geriskeerd.

NEEL

Ge riskeert uw gebeente, als ge niet gauw...

MARTJE

Vrienden? Die ge doet versmachten van dorst!

LODE

Zwijg. Dat gesnater maalt mij de kop zot. Vadertje Beernaert, vadertje van Godelieve, behoud uwen Aarschotse. Breng ons uw wijn en dan: nooit weer. Toch: nog ene keer. Als 't bruiloft zal zijn, bruiloft. Dan zal hij stromen, dan zal uw huis rood zien, purperrood.

HOSPES

Bruiloft, heer Lode?

LODE

Hahaha, ge gelooft niet in de bruid van de Vuurwolf? Ge kent haar beter dan wie ook. Daarom, breng ons wijn. Wat trekt ge een vies gezicht? Hebt ge schrik voor uwen buidel?

HOSPES

Heer Renterghem... zestien florijnen en tachtig soldi...ik zal u de stok tonen.

LODE

En ik toon u, dat ik u morgen, niet later dan morgen, honderd florijnen naar de kop smijt. Er zijn nog andere geldschietters in Brabant dan die woekeraar uit Antwerpen!

HOSPES

Heer Lode, gij hebt uw woord verpand?

LODE

Het woord van de Vuurwolf.

HOSPES

Dan, heer Lode, al moet ik mijn laatste kruik de nek kraken...wijn zult ge hebben. Lieve, breng wijn.

STROPERS

Bravo!

Bravissimo!

Lahioooh!

GODELIEVE

Op met blad vol kroezen wijn.

Als ik hier de baas was, zoude gullie water gedronken hebben.

STROPERS

Amaai!

Oeioei!

Boe!

Ze gaan aan de tafel zitten.

LODE

Mannen, de eerste kroes op de kernbuik van zijn hoogedele doorluchtigheid. Zo doorluchtig dat men er dwars doorheen ziet.

PIERE

En de tweede op het welzijn van de rentmeester van het kasteel. Opdat hij zijn herten wat meer te vreten geeft. Ze zijn de moeite van het stropen niet meer waard.

MARTJE

Hospes, ik proef dat uw kelder onder water staat. Breng mij maar bier. Die wijn geeft mij zulk een kinderachtige smaak achter de ellebogen.

LODE

Gij zult uw bier hebben, konijnenmelker, maar eerst moet ge zingen.

MARTJE

En waarom zou ik niet zingen? Het is de naamdag van Arnout, ge kunt het aan z'n kop zien.

Hospes brengt bier.

Martje stapt op de bank.

Op de gezondheid van de vriend der stropers, van de weldoener der armen. Op Lode van Renterghem!

STROPERS

Op de Vuurwolf!

LODE

Zo...en niet anders.

STROPER

Lahioooh!

HOSPES

Bij alle lieve heiligen, dat schreeuwt de schouw z'n bed uit!

MARTJE*zingt:*

Drinkliedje

Martje Henri t'Sas (1877-1966)

ALS KOORTS EN DORST DE KEEL DOEN BRANDEN DAN STROME BIER, DAN STROME WIJN WANT OM VERGIF
 UIT 'T LIJF TE BANNEN BESTAAT GEEN BETER MEDICIJN HET BIER IS GOED HET
 KAN NIET BETER WEZEN, HET BIER IS GOED, HET KAN NIET BETER ZIJN

Als koorts en dorst de keel doen branden,
 dan strome bier, dan strome wijn.
 Want om vergif uit 't lijf te bannen,
 bestaat geen beter medicijn.

ALLEN

De wijn is goed, hij kan niet beter wezen,
 de wijn is goed, hij kan niet beter zijn.

MARTJE

De ziel van 't bier dringt van uw haren
 tot onder in uw kleine teen.
 Zij doet de liefdessmart bedaren,
 maakt van twee minnend' harten een.

ALLEN

Het bier is goed... *enz.*

MARTJE

Het bier zal zijn mijn laatste lave.
 Gun makkers mij dan een plezier:
 wil mij dan in geen kist begraven,
 maar in een tonne Aarschots bier.

ALLEN

Dat bier is goed...enz.

Lahiooh!.

Nathan, gekleed voor zijn venster.

NATHAN

En dat noemen ze hier de rustigste kamer van het huis. Waarom slikken ze hun tong niet in. *Af.*

Lode wenkt Arnoud terzijde.

LODE

En?

ARNOUD

Aan de oostzijde van de kerk, het eerste venster rechts, naast de sacristie. Onder het kozijn zitten vier stenen los. Ge kunt ze er met de hand uit nemen en de voet erin zetten, maar...heer Lode, bedenk..ik heb 'n vrouw...vier kinderen...

LODE

Geen bedenksels, ge zult uw beloning hebben.

ARNOUD Daar twijfel ik niet aan, maar, bedenk...het kost de galg voor u, voor mij...ze zullen ons vierendelen.

LODE

Mannen die beven, schop ik van me af.

ARNOUD

Het zijn heilige zaken...ciborie en kelk van goud met edelstenen. En, heer Lode, bedenk, bedenk u serieus...de heilige hosties. Een Norbertijn van Postel predikt nu de missie te Wechelderzande, het krioelt er van de pelgrims.

LODE

Moet ge dat stuk figuur nu es zien...als 'n papkind in de luiers. Heb ik het woord van 'n kerel of van 'n oud wijf? Ge beeft.

ARNOUD

Voor de duivel, ik beef niet. Ik heb de ijzeren sponning van het boogvenster doorgezaagd. Ge kunt er de gekleurde glazen met de hand uit nemen. Ik heb er mij de kop aan open gesneden, zie maar..

LODE

Goed, luister: Ik ben het die het alleen zal doen en ze mogen mij de tong uitrukken, eer ik u verraad. Ik verwacht van u hetzelfde.

ARNOUD

Dat zweer ik.

Beiden smoezen nog even door.

STROPERS

Leve dan de vriend der stropers.

Hij is onze deken.

MARTJE

Breng nu een kan Aarschotse voor allen. Dat bier smaakt, ge zoudt er uw tong bij inslikken.

HOSPES

Dat zou een zegen voor hém zijn...Dat hij zijn schuld betaalt, in plaats van daar te staan smoezen.

LODE

Ze kijken naar ons. Ga en doe of ik niet besta.

Arnoud en Lode af.

Nathan op. Hij staat half weggedoken achter hospes in herbergdeur.

MARTJE

Bij Sint Hubertus! Daar nadert er een uit het beloofde land! (*springt op, trekt Nathan achter Hospes vandaan*) Hier is handel, hier is mazzel, edele heer.

NEEL

Arnoud biedt u zijn vrouws moeder van zestig in ruil voor drie deernen van twintig lentes.

MARTJE

Wat geeft ge voor mijn konijnenvellen?

PIERE

Drink, dit is de beker der verbroedering.

NATHAN

Blijf mij met dat vergif van 't lijf, ik draag in ere zes en vijftig jaren.

PETJE

Drink, dit is het grondsop en dat is voor de goddelozen.

NATHAN

Goddeloze? Bij me gezond...

PETJE

Drink, gebied ik u en als ge weigert betaalt ge ' n nieuwe kan!

NATHAN

Gij dwingt mij de duivel te kopen voor mijn lieve geld?

NEEL

Het is naar stropers zeden en gewoonte.

NATHAN

Waar is heer Renterghem? Heer Renterghem, sta me bij! Ik beroep mij op zijn edelmoedigheid. Ik kom om hem te spreken over ernstige zaken!

PIERE

En weigert ge te drinken of te tracteren, dan zult ge zingen! Niet waar makkers? Hij moet zingen.

STROPERS

Ja ja, zingen moet hij.

NATHAN

Zingen? Zingen? Gij dwingt een arme oude man te zingen met 'n broedend hart?

Martje hangt hem de ris konijnenvellen om de nek. Ze trekken hem naar de tafel, hijsen hem erop. Heer Lode...Hulp!

HOSPES

Stilte, stilte...bij alle lieve heiligen, de schout zendt u zijn rakkers op het lijf!

NATHAN

Heer Lode, waar blijft ge, waar blijft uw edel hart? Duldt gij dit openbaar schandaal? Ik zingen? 'n Geruïneerd man die stijkt van de gal?

NEEL

dreigend met lang puntig mes, Zing, of wij zullen u kietelen.

NATHAN

Welaan dan, met de moed der wanhoop: – 'k Ben een ongelukkig wezen. – Geen heeft deernis met mijn lot. – Hoe zou dat toch kunnen wezen. – 'k Waar veel liever nog...nog...nog...

MARTJE

Kapot!

STROPERS

Oejoejoei. Dat kraait als een verroest uithangbord.

NATHAN

Ik ben een ongelukkig wezen...

PIERE

Ja, dat weten we nu wel, één ongelukkig wezen is genoeg.

NEEL

Een ander lied en geen hoestbui.

LODE

Op. Genoeg! Staakt die laffe streken. Heeft de Vuurwolf u dat gejudas geleerd? Wat pest woedt er toch

(LODE)

in uw bloed om de jood bij elke okkasie te treiteren. Christen en Jood, zij hebben dezelfde god. Daar staat 'n woekeraar, 'n goudweger, 'n geldsnoeier, goed, dat zal hij voor zichzelf te verantwoorden hebben. Maar meent niet, gij met uw zwarte treiterzielen, dat ge 'n haar beter zijt dan hij. Spring af, Nathan. En gij Martje, konijnenviller en raddraaier, vraag hem verschoning of ik draai u de kop van de romp.

Godelieve op. Blijft in deuropening staan. Als Martje potsierlijk de knie buigt voor Nathan, geeft Lode hem een schop tegen z'n kont, zodat hij voorover tuimelt.

GODELIEVE

Lode!

LODE

Vergeving Lieveke, ik zag geen andere kans om mijn leerzen te kuisen. Wend uw oogskens van dit liefelijke toneel af. Ga naar binnen, ik meen daar komen gasten.

Godelieve af.

NATHAN

Edele heer, gij zijt 'n ware chris en als ge het niet zijt, ik bezweer het dat ge het zult worden.

Scène 5

De vorigen, Marianne, Katrijneke

MARTJE

De wijven!

Stropers slaan op de vlucht

LODE

Ha ha ha ha, dat vreest de schout en z'n schandpaal niet, maar slaat op de vlucht voor 'n koppel rokken.

Martje weer op, rukt Nathan z'n konijnenvellen van de hals.

HOSPES

Halt Martje, sloeber, daar staan nog drie pinten bier van u, van de gepasseerde week.

MARTJE

Gooi die maar leeg, die zijn toch verschaald. *Af.*

Marianne en Katrijneke op.

MARIANNE

Tot Nathan. Ah zo, zijde gij dieje schone meneer, die de mannen verleidt tot zwelgpartijen, die ze nachten achtereen van hun bedde houdt. Schreit dat niet ten hemel? Moest ik u de ogen niet op de wangen leggen?

NATHAN

Doe dat niet, ik zie u zonder dat ook wel staan.

KATRIJNEKE

Dat zit hier te brassen en weet ge dat ik in geen halve maand 'n stukske spek op m'n brood heb gezien?

NATHAN

Wat 'n prestatie! Dat heb ik in geen halve eeuw op m'n brood gezien. Maar ge vergist u moedertje, ge zijt aan het verkeerde adres: daar staat het opperhoofd van de edele heren.

MARIANNE

Edele heren? Zwervers zijn het, loerikken die het land afketsen en de schrik worden van de kasteelheren en de boeren.

LODE

Ha ha ha ha, mannen zijn het naar mijn hart.

KATRIJNEKE

Ze moesten u de wijn in 't grijnzend wezen smijten.

NATHAN

Ei ei ei, kalmte eerzame dames...Weet tot wie ge spreekt: 'n edele heer op wie geen smetje kleeft en die het geld onder de armen werpt lijk sneeuw. Hij duldt geen ongerechtigheid. Hij betaalt edelmoedig z'n schulden. Is het wonder dat ze hem op de handen dragen? Bezie hem: is 't geen schone man?

LODE

Misgunt gij uw mannen 'n pint? Ga zitten en zeg mij wat ik voor u kan doen. Voor u en voor uw mannen. Maar zet u dan, hier, naast mij en laat mij u een beker wijn schenken. Het verheugt mij, u van aangezicht tot aangezicht te mogen zien. U, vrouwen van mijn makkers. Neemt gij het mij kwalijk dat ik voor de belangen van uw mannen spreek en vecht. Dat ik de wreedheid van de kasteelheer wreek, de kasteelheer die u en uw kinderen geen bete brood gunt, de kasteelheer die hen voor het minste vergrijp in de kerker laat smijten. Was er werk...ze zouden werken. Maar werken zonder loon, met de zweep van de rentmeester over hun ribben...Is dat rechtvaardigheid?

KATRIJNEKE

Marianne, hij heeft gelijk.

MARIANNE

En 't ies 'ne schone kerel zonne.

NATHAN

Noem hem niet kerel, noem hem Vuurwolf.

KATRIJNEKE

Ge zoudt door zonne wolf verslonden willen worden.

LODE

Drinkt...en wees barmhartig voor uw mannen. Dit edele vocht is voor de ganzen niet gewonnen.

MARIANNE

Wij willen niet weigeren...zo gij althans kunt zorgen dat onze mannen 's nachts niet buiten zwalken.

LODE

Dat beloof ik u.

NATHAN

Hoort ge dat? En wat de edele heer belooft, dat komt hij na. Zojuist heeft hij mij nog plechtig beloofd...

LODE

SCHEER U WEG.

NATHAN

Als gij beveelt, scheer ik mij naar het andere einde van de wereld. Afgaand: Maar vandaag niet verder dan tot de toog van de hospes. Want m'n geld zal ik krijgen, of hij krijgt de pokken.

KATRIJNEKE

En als de mannen ter feest trekken, dat ze hun vrouwen dan meenemen. Zij laten ons met de zorgen achter.

LODE

Ook dat beloof ik u. En daarom: drinkt met mij op de gelukkige toekomst van de mannen van Wechelderzande en Poederlee. Drinkt, ge moogt er niet aan te kort komen.

De vrouwen drinken schielijk.

MARIANNE

Ge zijt unne wolf om aan een zijden koordeken mee uit wandelen te nemen.

KATRIJNEKE

Op onze kennismaking en op uw gezondheid, edele heer.

LODE

Wie op mijn gezondheid drinkt, moet de beker tot op de bodem ledigen. Hebt ge daar schrik van?

KATRIJNEKE

Schrik? Schrik van de bodem? Ha ha ha, de vrouwen van Wechelderzande doen niet onder voor de mannen...Ge moet nochtans zorgen...

LODE

Wees gerust, ik zorg...

KATRIJNEKE

Nu...nu...eh begrijpen wij onze mannen...Ge zijt...ge zijt 'ne verlaadelijke wolf...ha ha ha...Klinkt 'ne keer Marianneke.

LODE

Marianne? Schone naam. En hoe heet gij?

KATRIJNEKE

Katrijneke.

LODE

Katrijneke! 'n Naam om minnedichten op te maken, om op te zingen.

MARIANNE

Zingen? Aaaach, zingen, het is de lust van het leven.

KATRIJNEKE

Kunt gij zingen, edele heer? Zing dan!

MARIANNE

Allee, op uw gezondheid. Ja, zing voor ons.

LODE

Maar ge drinkt niet.

MARIANNE

Toch. Wij drinken. Wie zou u dat kunnen weigeren.

LODE

neemt zijn speeltuig, zingt:

't Schoonst op deze lieve aarde,
die rozen vecht in het bestaan,
dat is de vrouw, 's mans dierste waarde,
d' engel op zijn levensbaan.

Refrein (2x)

Van liere, van liere van lijne,
van liere, van liere, dan dom.

Werpt kushand.

VROUWEN

zingen, zwaar aangeschoten, het refrein:

Van liere, enz.

MARIANNE

Ach ach ach, daar zweeft ge bij.

KATRIJNEKE

Dat doet u alle zorgen vergeten.

Zij vallen elkaar in de armen, zingen het refrein, eindigend met een langgrekt 'dan dom'.

MARIANNE

Zing, schone wolf. Nog 'n liedeke.

LODE

Wie is zijn troost en steun bij 't streven,

voor wie zou hij door vlammen gaan?

Voor wie wil hij zijn leven geven?

Voor d'engel op zijnlevensbaan.

Van liere enz.

Lode Loflied op de vrouw Henri t'Sas (1877-1966)

'T SCHOONST OP DEZE LIEVE AARDE DIE ROZEN VLECHT IN HET BESTAAN 'T IS DE VROUW, 'S MANS DIERSTE WAARDE
D'ENGEL OP ZIJN LEVENSBAAN. VAN LIERE VAN LIERE VAN LIJNE VAN LIERE VAN LIERE DAN DOM VAN
LIERE VAN LIERE VAN LIJNE VAN LIERE VAN LIERE DAN DOM!

VROUWEN

Van liere, van liere dan dom.

MARIANNE

Ach, we zweven weer.

KATRIJNEKE

Ja, we zweven weer.

VROUWEN

Van liere dan dòòòòm.

MARIANNE

Nog één liedeke.

KATRIJNEKE

Eentje nog maar.

Er luidt een klokje.

LODE

Nee vriendinnen, er zijn plichten in de wèrld. Hoort, het klokske beiert. 't Is seffes uur voor het middagmaal. Gaat nu en valt uw mannen om de hals in plaats van uw vriendinnen. Gaat en schenkt hun uw vergeving.

MARIANNE

Dat zullen we...we gaan en...we begrijpen.

KATRIJNEKE

Jaaaa, wij begrijpen. Marianneke, hou me vast...anders val ik 'm om z'n nek.

MARIANNE

Ik ook zunne. 't les unne, unne...noemt dieje vent es...'t ies unne Domme Zjuan. *Zij proberen hem te omhelzen.* Kom Katrijneke.

KATRIJNEKE

Kom Marianneke, geef mij uwen arm... Edele heer, wij groeten u. En wij begrijpen, wij begrijpen.

MARIANNE

Ja wij begrijpen, o wij begrijpen zo....maar ge moet wel zorgen...

KATRIJNEKE

Ja, ge moet nochtans zorgen...

MARIANNE

Ach wad unne sjieken type...

KATRIJNEKE

Ja wad unne verlaadelijke type.

Zij vertrekken, zwalkend, armen om elkaars schouders, zingen 'van liere' enz, draaien zich om, werpen hem een kushand toe.

LODE

Ha ha ha, dat schreit met de armen ten hemel over de slechtheid van de mannen

VROUWEN

Van liere van liere dan dom. *Af.*

Scène 6

Lode, Godelieve, hospes, Nathan

Godelieve op.

LODE

Ha ha, ziet ge nu de vrouwen, zo sterk van wil?

GODELIEVE

Sterker dan gij, die uw leven niet wilt en kunt beteren.

LODE

Het zijn niet allen Godelieves van het Passantenhuis. *Hospes op.* Breng mij m'n mantel. Hospes, zadel mijn paard. Ik rijd terug naar...naar Antwerpen. En morgen breng ik u en de jood uw gerechtigheid. *Hospes af.* En u mijn lieveken breng ik...wat wenst ge, een gouden keten, een ring met edelstenen, schoner dan die van de hertogin? Spreek maar één enkel woord.

GODELIEVE

Ga, keer tot uwzelf en verzoen u met uw vader. Schoner geschenk kunt ge mij niet brengen.

LODE

Onder één voorwaarde: word mijn vrouw.

GODELIEVE

Nee. Nooit. Eerder nog doe ik, wat ge daarnet tegen de mannen zei: eerder ga ik in het klooster.

LODE

En denkt ge dat ik u daar niet zou kunnen vinden? *Grijpt haar bij de pols.* Of steekt wellicht de vorster met zijn melkgezicht u in de kop. Laat hij op z'n tellen passen. Godelieve, zeg ja en ik zweer dat de Vuurwolf zal worden als een lam zo tam en zacht.

GODELIEVE

Bewijs het eerst.

Hospes

HOSPES

Op met mantel. Ze komen! Haast u, ze komen eraan. Uw paard staat buiten. Haast u want nog één minuut en ge zijt geknipt. Ze zijn al over de haag gesprongen.

LODE

Grijpt mantel. Vaarwel Godelieve. *Af.*

NATHAN

Op. Waar is-ie? Is-ie gevlogen? Aai maai, is-ie weg? En heit-ie betaald, heit-ie betaald? Niet? En ge hebt hem laten gaan? 'n Misschemisschiene zult ge krijgen, 'n darmenreitzung. Schwans, stomme schwans. Daar komen ze met de kooi en gij laat de roofvogel vliegen. Stapel mesjogge zijt ge. Of...staat gij mij ook al te beschwindelen? Spant gij ook al met die duivel samen? Dan klaag ik u aan, dan gaat ge met uw dochter samen achter de tralies.

HOSPES

Hou ze tegen, hou ze aan de praat, z'n paard is niet gezadeld.

Hospes en Godelieve af.

NATHAN

Niet gezadeld? Wat maalt hij daarom. Dan gaat-ie aan z'n staart hangen. Daar gáán m'n zeshonderd florijnen. En het gerecht houen ze tegen. Dat is teveel gal voor één mens. Maar al moet ik aan de rokken van de hertogin gaan hangen...aan de galg zal-ie!

Einde Eerste Bedrijf

Tweede bedrijf

Bij de hooiberg 'n slijpbok. Peerke Raes heeft zich ingegraven in het hooi. Zijn laarzen steken eruit. Op de tafel een kruik water.

Scène 1

Nathan, hospes, Godelieve

Hospes, met twee valiezen, en Nathan op.

HOSPES

Heer Nathan, laat mij uw valiezen dragen. 't Wordt warm vandaag en wij moeten ons haasten. 't Zal druk worden op de jaarmarkt in Herentals.

GODELIEVE

Op. En weest voorzichtig voor de schuimers langs het bospad. Goede reis.

NATHAN

Goede reis? Als het ginds op die jaarmarkt zulk een rijke mazzel geeft als mij hier te beurt is gevallen, staat Nathan er naakt en bloot te kijk. En langs dat bospad ga ik niet. Ik laat me door het schuim van Geel, van Meerhout en door de Soepwijkers van Mol niet uitschudden... Als ik terugkom bij me compagnon zonder m'n zeshonderd florijnen... hij krijg de kramp in ze hersens van die eerbare Vuurwolf met z'n geruïneerde vader.

HOSPES

Hierheen, heer Nathan.

GODELIEVE

En vergeet het laken niet en de olie voor de muurlampen. En ziet ge de Aarschotse brouwer...de laatste tonne is gestoken. En het riet voor het dak van de stalling.

NATHAN

Mozes! Sta me bij! Wat steekt daar onder het hooi uit? Laarzen? Zal ik vandaag schatrijk worden als het hier geen rovershol is.

GODELIEVE

Laat die zwerver rustig liggen. Het is Peerke Raes, de zagenslijper. Hij is vannacht van Wechelderzande

gekomen en heeft mij toelating gevraagd, daar te mogen slapen.

NATHAN

Adechim! Wat is dat hier voor 'n volk? Dat zwerft des nachts, dat slaapt overdag, dat zwiert dat zuipt dat danst, dat kaapt alles wat niet gloeiend is. God weet wat ons daarginds in de bossen overkomt. Ik heb 'n foorgefoel, 'n foorgefoel. Deze kerel hier onder het hooi is vast vooruit gezonden: 'n spion. Die wil natuurlijk zien, welk pad wij nemen en waarschuwt z'n medeplichtigen om me uit te schudden. Ik ga terug. Hospes, hier met me faliezen. Ik wacht liever de komst van de postwagen af.

HOSPES

Al van een afstand: Dan komt ge veel te laat op de jaarmarkt.

NATHAN

Beter laat levend dan vroeg dood. Ik verdien er de kouwe pap niet...wellicht de kouwe koorts. In de postwagen zitten deftige, rijke mensen. Ik heb m'n goudschaaltje bij me en ik raak wellicht de schuldbrief van m'n geruïneerde borg aan ze kwijt. Voor vijf florijnen zijn ze koper.

Jonge vrijster, ik ga weer te bedde tot de wagen komt. Maar denk erom, ik betaal maar één nacht logies, al wordt het een nacht met een staartje. Begeeft zich weer naar binnen. Ach was ik een stjekelfarken, dan hielden ze d'r poten van me lijf. Terugkerend: Rozegeurige hospes...

HOSPES

Wablief?

NATHAN

-dochter! Ik heb het tegen je dochter. Maak me wakker zodra ge de postwagen hoort. En hou die grote teen, die daar onder het hooi uitsteekt, in de gaten. Dat is geen teen van een fatsoenlijk mens. En hospes, mocht ge nog ooit die verloren zoon ontmoeten, slacht geen kalf. Wens hem z'n rug vol jeuk en geen handen om te krabben.

Hospes en Nathan af.

Scène 2

Godelieve, Lode

Godelieve op; begiet bloemen. Lode komt vanuit de struiken te voorschijn. Z'n laarzen zijn beslijkt. Hij houdt een miskelk onder zijn mantel verborgen.

GODELIEVE

Lode? Lode? Wat komt ge nu hier nog zoeken?

LODE

Stil. Niets...niets. Alleen even zitten. Even rusten. Is er iemand in de gelagkamer? Vader? Die Nathan?

GODELIEVE

Vader is naar Herentals. Alleen Nathan is boven.

LODE

Dorst...Geef me wijn.

GODELIEVE

Wijn? Ik schenk u geen druppel. Daar in die kruik is water. *Lode wil de kruik grijpen. De hand is bebloed. De kelk glijdt op de grond. Daar valt...daar ligt... G. wil de kelk oprapen.*

LODE

Terug! Laat dat! Raapt kelk op.

GODELIEVE

Lode, grote god wat hebt ge...

LODE

Zwijg, dat raakt u niet.

GODELIEVE

Wil hem de kelk uit de hand nemen. Dat is, dat zijn...dat is de heilige kelk... Ge hebt dát durven aanraken, durven roven... Dat is...

LODE

Zwijg, zeg ik u.

GODELIEVE

Dat is heiligschennis, dat is... O, dat ge dat hebt kunnen doen. Nu is alles verloren. Alles. Alles voor eeuwig verloren. Voor u. Voor mij. *Korte stilte.*

Ga weg van hier. Op u rust 'n vloek. Nu weet ik waar ge deze nacht hebt doorgebracht. Ge komt van Wechelderzande. Ge zijt ter bêtevaart getrokken als...misdadiger. Waar anderen geknield voor hebben gebeden, hebt gij geroofd. Goud, goud, edelstenen.

LODE

Voor wie, om wie heb ik geroofd? Voor u, voor vader. Om de jood. Had ge me liever op de schandpaal gezien?

GODELIEVE

Voor mij? Veel liever had ik u dood voor m'n voeten gezien. Voor mij de heilige vaten roven, met wellicht de...Met de heilige hosties? Lode? Lode? Beken! Zeg het...zeg het...de kelk met de heilige hosties...

LODE

Nee...nee..ik bezweer het u, nee.

GODELIEVE

Ge liegt. Lode, de waarheid.

LODE

Nee, ja wellicht...och, m'n kop barst...laat mij!

GODELIEVE

Waar zijn die? Waar hebt ge ze gedaan? Lode, spreek want mijn hart breekt.

LODE

Ik zeg u dat ik het niet weet. Nu...mogelijk wàren er hosties, mogelijk waren er geen.

GODELIEVE

O Lode, dat is het gruwelijkste, het doemwaardigste dat 'n mens kan uitsteken. Wee, wee, gij zijt de satan in eigen persoon. En daarmee zou gij mij schoner willen maken dan de hertogin? Mij ten troon heffen?

LODE

Stil...daar is iemand. Daar beweegt iets in het hooi. Verberg mij, verbind me die hand.

GODELIEVE

Vlucht. Het is gelijk waarheen. Spring te paard. Vlucht, ik hoor daar stemmen.

LODE

Te paard? Het dier is doodgereden. 't Ligt ginds aan de oever van de Aa. Verberg me, enkele minuten slechts. *Godelieve grijpt de gouden voorwerpen.* Maar eerst deez hand, die verraadt me.

Lode af door deur, gevolgd door Godelieve.

Scène 3

Norbertijn, twee gerechtsdienaren, Peerke Raes

Norbertijn en gerechtsdienaren op.

EERSTE DIENAAR

Ziehier eerwaarde vader, het voetspoor dat we halverwege het kasteel en hier verloren hebben. Het is daar vanachter het korenveld gekomen, langs de meidoornhaag... 'n Kapotte zool...de grote teen moet er doorheen steken.

TWEEDE DIENAAR

't Loopt hier weeral verloren tussen zoveel andere voetafdruksels. Hier komen zoveel vreemdelingen. 't Is hier de pleisterplaats van de postwagen en de koeriers, Men wisselt hier van paarden.

NORBERTIJD

Naar de deur. Mogelijk dat hij zich daarbinnen dadelijk na de roof verborgen heeft.

TWEEDE DIENAAR

Neem u in acht eerwaarde. Wie zulk een misdaad heeft aangedurfd, deinst ook niet terug voor geweld, als hij zich in het nauw gedreven ziet.

EERSTE DIENAAR

Kom bij, wat ligt daar onder het hooi? De tenen steken door de laarzen. Daar heeft iemand zich verborgen lijk 'n rat.

TWEEDE DIENAAR

Neem gij het rechterbeen, ik zal het linker grijpen. En pas goed op, wij trekken hem op commando uit z'n hol. Eerwaarde heer, blijf gij daarginds. God weet, wat vreemde snuiter wij hier knippen. Nu opgepast, een...twee...drie!

PEERKE

Sinte Pieter, barmhartigheid. Waar zit ik? Voor de poort van de hemel of van de hel?

EERSTE DIENAAR

Dat zal van uzelf afhangen, slimme rekel. Word wakker en sta op.

PEERKE

Wat benauwde droom: twee monsterwolven achtervolgden mij en, als ik in dit hooi gevluht was, slokten zij elk een mijner benen op.

EERSTE DIENAAR

Het ware beter dat zij u maar helemaal verslonden hadden.

PEERKE

Dank edele heer, luidt zo uw morgengroet?

EERSTE DIENAAR

Geen praatjes. Steek uw armen in de hoogte. Joachim, ik zal hem betasten, doorzoekt gij in die tussentijd het hooi. Daar moet hij het goud verdoken houden.

PEERKE

Goud? Zoekt ge goud? Bij mij? In mijn zakken? Goud bij Peerke de zageslijper? Zoek rustig. Ge zult 'n ijzervijl vinden. Dat is mijn ganse rijkdom. Geen kromme nagel zit erin, veel minder goud. Had ik goud, mijn leerzen zouden de geeuwhonger niet hebben...ik sliep niet in 'n hol, lijk de konijnen, maar in 'n veren bed.

EERSTE DIENAAR

Uw leerzen die de geeuwhonger hebben, zij zullen tegen u getuigen.

PEERKE

Maar gij dan, eerwaarde vader...verschoning zo ik u voor Sinte Pieter heb aangezien...Ik droomde nog, als die wolven, ik meen deze edele heren, mijn benen opslokten. Gij eerwaarde vader, gij ziet bij dit alles werkeloos toe?

NORBERTIJN

Vriend, zo gij uw onschuld kunt bewijzen, zal u geen haar gekrenkt worden.

PEERKE

'n Haar mogen ze mij krenken. Dat uw mannen eerst mijn schuld bewijzen, voor ze mijn benen krenken. Zeg welke misdaad ik moet begaan hebben.

EERSTE DIENAAR

Geef mij uw alibi op.

PEERKE

A-li-bi, A-li-wie? Ik ken niemand van die naam.

NORBERTIJN

Zijt gij gisteren nog te Wechelderzande geweest?

PEERKE

Welzeker ben ik te Wechelderzande geweest.

DIENAREN

Aha!

NORBERTIJN

Ter kerke?

PEERKE

Zeer zeker ter kerke.

DIENAREN

Ahaaaa!

NORBERTIJN

En zijt ge er door de grote poort binnengegaan?

PEERKE

Zoud u menen dat ik voor het gemak door 't venster ben gekropen?

EERSTE DIENAAR

Dat denken wij niet alleen, dat weten wij zeker. En toon wat meer respect, brutale rekel. Hier, zie, aan uw ijzervijl zit mortel. En dit, herkent ge dit?

PEERKE

Nee...nee, dat lijkt op 't haar van een vos die in de klem heeft gezeten.

EERSTE DIENAAR

Zeer juist en die vos zijde gij, met dit onderscheid dat ge nog steeds in de klem zit. En wij laten u niet los. Vooruit, wij brengen u naar de schout, kerkedief, die er niet voor terugschrikt, de heilige vaten te schandaliseren. Waar hebt ge ze gelaten? Spreek, zo ge niet wilt dat we u de nek breken zelfs voordat ge de schout hebt gezien.

NORBERTIJN

Kalmte vrienden...Zeg mij zageslijper, kunt gij bewijzen dat ge de nacht hier hebt doorgebracht. Dat ge hier voor het kriecken van de dag al waart?

PEERKE

Hoe zal ik u dat kunnen bewijzen? Wacht unne minuut... Toch! De Vuurwolf is onderweg te paard mij voorbij gereden. Ik meende 'n spook te zien. Vanuit de verte zag ik hem zich buigen over het water van de Aa. Hij wies z'n handen en z'n gezicht. 't Leek mij dat-ie ook z'n paard wilde laten zuipen. Ondervraag hem. Of hij deze nacht niet 'n man met een slijpbok over de rug aan de oever van de Aa voorbij is gegaloppeerd.

EERSTE DIENAAR

Eerwaarde heer, laat u door die man niet om de tuin leiden met zijn spookverhalen. Gij weigert te zeggen, waar gij de gouden ciborie en de kelk verdoken houdt?

PEERKE

Zeg gij het mij, ik zeg het u na.

EERSTE DIENAAR

Voort dan, naar de schout. Die zal u de duimschroeven doen aanzetten en we zullen zien of die u aan de praat krijgen. Uw hongerige laarzen en uw rossig haar spreken meer waarheid dan gij. Vooruit met hem.

PEERKE

Naar de schout met z'n duimschroeven? Wijs mij onnozeler duimen aan dan deze. Moeten m'n vrouw en kinderen gaan verhongeren?

Scène 4

Vorigen, Godelieve, Martje, Piere, Neel, Petje

Godelieve op.

PEERKE

Goeleke, Goeleke, ze gaan me uit elkander trekken. Ze betichten mij van goudroof. Goud? Hoe zit er dat uit? Bij m'n leven, ik heb het zelfs niet vanuit de verte gezien. Goeleke, getuig gij van mij dat ik hier menigmaal de nacht in 't hooi heb doorgebracht en dat ik nooit ben heengegaan met ook maar één pijlken hooi aan m'n broek.

NORBERTIJN

Halt mannan, nog slechts één ogenblik. Zeg ons goede deerne, kent gij deze zwerver? Niet bang zijn, m'n kind.

GODELIEVE

Ik ken hem, eerwaarde vader. Hij is hier bij zonsopgang komen kloppen en verzocht toelating om in het hooi te mogen rusten. Er heeft nooit kwaad in hem gestoken.

NORBERTIJN

Zonsopgang. Wat uur?

GODELIEVE

IK SCHAT ROND VIER URE.

NORBERTIJN

Het is rond dat uur dat de diefstal heeft plaats gehad. En heeft hier geen ander de nacht doorgebracht?

GODELIEVE

Toch: de oude Nathan uit Antwerpen.

EERSTE DIENAAR

Nathan? De oude jood die in alle hoeken van de Kempen speurt naar zogenaamd waardeloos goud en naar al, waarvan de eenvoudige zielen hier de waarde niet kennen? De man die rondgaat met zijn goudschaal en zijn wichjes? Da's verdacht. Eerwaarde vader, ondervraag de hospes.

NORBERTIJN

Had hij hier een afspraak?

GODELIEVE

Wij weten het niet. Het past de hospes niet, de gasten uit te horen.

EERSTE DIENAAR

'n Zwerver die in de nacht van Wechelderzande komt, rond het uur van de diefstal, plus 'n man met een goudschaal: het blijft verdacht. Daarom Joachim, houd hem stevig in de nek, dat hij u niet uit de vingers glipt.

NORBERTIJN

Gij weet nog niet m'n kind, wat godsonterend feit zich in de kerk heeft voltrokken: de sponning doorgevijld, het schone, gebrande glas doorstoken en kapot gedrukt. De dubbele tabernakeldeur is eveneens doorstoken en de ciborie, de kelk met edelstenen...Dat alles zou ons nog onverschillig laten... Dat de ongelukkige het goud behoude, maar het allergruwelijkst, m'n kind: de heilige hosties... Ik-zelf had die in de kelk geborgen...

EERSTE DIENAAR

Eerwaarde vader, vrouwentranen zijn overal gratis. De schout en zijn rechtbank kunnen daar niet verder mee. Laat die sjacheraar voor ons brengen, opdat wij hem confronteren met deze man, van wie zij zegt dat er nooit kwaad in hem heeft gestoken. Hééft! Maar het kan deze nacht voor het eerst in hem zijn gevaren. Men noemt mij niet voor niets de knapste speurder van de Kempen.

TWEEDE DIENAAR

Er is al een ijlbode naar de schout gezonden. Hem mag dit gruwelijk gebeuren niet ter ore komen, voor hij heeft gezien wat moeite wij reeds deden om de misdadiger in handen te krijgen. Haal die jood voor ons, voordat hij zich wellicht uit de voeten maakt.

Martje, Piere, Neel, Petje op.

MARTJE

Tot Petje. Het is uw zwager Peerke Raes die ze in de nek hebben gegrepen. Oeioei de missieprediker.

PIERE

Dan heeft zijn laatste uur geslagen. Hij heeft wellicht zijn laatste biecht gesproken.

MARTJE

Peerke aan de galg? Dat had ik al zes en twintig keer moeten hangen.

PETJE

Ik ga de wijven roepen. *Af*

EERSTE DIENAAR

Wat zoekt gij hier? Hebben wij u bij dit gerechtelijk onderzoek geroepen?

MARTJE

Hij is de zwager van onze beste kameraad. Zo het u overkwam, zou u dat onverschillig laten? Maar wacht, men loopt om de wijven.

NEEL

Eerwaarde vader zijt gij het die de gevangenneming van deze simpelaar bevolen hebt?

PIERE

Dan neemt ge een van uw eenvoudigen van geest gevangen, van wie ge op de prikstoel hebt gezegd dat ze recht naar de hemel zullen gaan.

NEEL

Dan steekt ge 'n engel achter de tralies.

EERSTE DIENAAR

'n Engel, lijk gij allen engelen zijt. Engelen die de rentmeester van het kasteel in uw vossenklemmen vangt en er dan bij staat men uw buik in uw handen van het schuddelachen.

Eerwaarde vader, zie me die bende aan. het is de erewacht van de duivel, die de rooie haan laat kraaien en brandbrieven legt. Ondervraag hen, ze kunnen niet tot tien tellen maar als zij elkaar van de galg moeten redden zijn ze geleerder dan de abt van het klooster. Ik sta hier in naam van de rechtsprekende macht. Van de schout.

STROPER

Van de kern, de kern! Oeioeioei!

EERSTE DIENAAR

En ik gebied in diens naam dat het huis hier wordt doorzocht. Haal mij de hospes hier.

GODELIEVE

Vader is naar de jaarmarkt te Herentals.

EERSTE DIENAAR

Dat dan die Nathan voor ons verschijne. Ik wens hem te confronteren met deze verdachte, want voor mij staat het vast: wij hebben de steler en de heler beide. Gij jonge dochter, roep die Nathan.

Godelieve af.

NATHAN

Op. Gij roept de jood? Die komt ook ongeroepen. Is het niet weeral de jood die het moet ontgelden. Maar zingen doe ik niet ten tweede male, dat bezweer ik u bij de nagedachtenis van de onvergetelijke echtgenote die hier ergens begraven moet liggen. Eerwaarde vader? Nu ben ik gerust. Uw onderdanigste dienaar. Het is mij een eer, hier zo bij acclamatie ontvangen te worden. Ik ben maar 'n domme, nietige aardworm, maar één zaak is me toch heel duidelijk: op uw bevel maken ze hier niet dat spektakel.

NORBERTIJN

Vriend...

NATHAN

Dat mag ik horen: vriend! U is de eerste die dat tegen mij zegt. En nochtans. Diagonen in z'n klassieke ton heeft, met z'n lantaarntje in de hand, niet zo bloedig naar een mens gezocht als ik naar 'n pietsie vriendschap.

NORBERTIJN

Het gaat hier om een hoogst ernstige zaak.

NATHAN

Heb ik ooit in m'n leven iets anders gekend dan ernst? *Doelend op stropers:* Die daar en al huns gelijken hebben mijn ziel - ik heb er een - tot berstens toe vol ernst gescholden, gespuwd, getreiterd, omdat ik zonder hun toelating als joodje ben geboren. Als heel klein joodje maar. Zo groot. Groter durfde ik niet ter wereld te komen. Ik vraag u: is dat mijn schuld? Het leven is geen jaarmarkt, waar ge uw vader en moeder te kiezen hebt uit het ongeregeld goed. Als 't aan mij gelegen had, was ik veel liever gebleven waar ik was. Maar ik ben helaas gaan groeien. Neem het me kwalijk! Nou ben ik 'n ouwe jood met haar op z'n tanden. Dat haar hebben zij er op gezaaid.

EERSTE DIENAAR

Eerwaarde vader, dat geklepper van die windmolen brengt ons geen stap verder.

NATHAN

Laat me uitkreppen. Ik dank god - chris en jood hebben dezelfde god, ge hebt het zelf geleraard - ik dank god dat gij, eerwaarde vader. hier staat. Nou mag, nou durf ik mijn nood klagen. - Maar laat me dan uitkreppen voor ze weer een standbeeld van me maken boven op tafel, met konijnenvellen om m'n nek.

NORBERTIJN

Vriend, gij zijt voor mij en voor alle mensen van goede wil als iedere evennaaste en er zal u in mijn bijzijn niet het geringste leed geschieden. Maar spaar mij uw filosofie. Daar is het thans de juiste tijd niet voor. Wij wensen u te ondervragen.

EERSTE DIENAAR

En waarschuwen dat ge op uw antwoorden acht geeft. Kent gij deze zwerver?

NATHAN

Ten dele. Die grote teen heb ik meer gezien.

EERSTE DIENAAR

Zijt gij ooit eerder met hem in aanraking geweest?

NATHAN

Over het algemeen frequenteer ik deftiger relaties.

EERSTE DIENAAR

Gij zijt opkoper van goud?

NATHAN

Tegen de hoogste waarde, concurrentie uitgesloten.

EERSTE DIENAAR

Hebt gij afgesproken, elkaar deze nacht in deze herberg te ontmoeten?

NATHAN

Wie maakt er afspraak met iemands grote teen?

EERSTE DIENAAR

Heeft hij u ooit iets te koop aangeboden?

NATHAN

Eerwaarde heer, nu vraag ik u of ze me hier staan te beschwindelen of niet. Wat zal deze arme slokker mij te koop aanbieden? Z'n eerste geboorterecht? 'n Schuldbrief van de hertog? Of z'n galakostuum wellicht?

NORBERTIEN

Er is de afgelopen nacht een afschuwelijke misdaad gepleegd.

NATHAN

Gij zoekt een misdaad bij mij? Bij Nathan? Zoek eerder een neet in die hooiberg. Ik 'n misdadiger, 'n moordenaar? Ik kan geen broed zien. Bij 'n kind met 'n bloedneus zinkt het bewustzijn me in de tenen. Ik roven, moorden, stelen? Zal ik eerder de pokken in me zolen krijgen. Hebt u ooit een jood zien roven, zien moorden, zien vechten, zien echtbreken; dronken gezien? Dat laat ik aan dát daar over. Hebt u ooit 'n jood z'n vrouw zien mishandelen, oneerbiedig tegen z'n ouders gezien, onverschillig voor 'n arm mens? Jaaaaah, een jood rooft, maaaarr met z'n bliksemende geest, die moordt...met z'n tong, zo is de

(NATHAN)

jood gemaakt. En de slachtoffers die ik beroof zeggen meestal nog: duizendmaal dank Nathan. Ik beroof de mensen om ze de kans te geven, zich weer rijk te maken. Ik vermoord ze heel dikwijls om ze van de dood te redden!

EERSTE DIENAAR

Wring en krom u zo geslepen als ge wilt... gij beiden blijft in handen van het gerecht. Uit en gedaan. Joachim, voorwaarts. Naar de schout.

Scène 5

Vorigen, hospes, Marianne, Katrijneke, andere vrouwen, Godelieve.

HOSPES

Op. De schout? Ge zoekt de schout? Hij is in aantocht met z'n mannen. En weet ge wie ze met zich voeren, de armen gesnoerd op de rug? Weet ge wie ze hierheen sleuren? O, ik weet waarvoor gij hier moet zijn. Godelieve, waar is Godelieve? Zij moet mij te drinken geven, het hart bonst mij in de keel. Ik weet waarom gij allen hier bijeen zijt. Ik zie het aan uw ontstelde gezichten. Welnu, ge zult hem zien komen...de Vuurwolf.

Marianne, Katrijneke en andere vrouwen op.

MARTJE

De Vuurwolf?

PETJE

Heer Lode? Ge liegt, die is te Wechelderzande, ter bèvevaart.

MARIANNE

De Vuurwolf, dieje charmanten...

KATRIJNEKE

Dieje sjieken type?

HOSPES

Ter bêevaart? Aha! Ge zult aanstonds vernemen, wat vrome pelgrim men hierheen sleurt. Ga naar huis, vrouwen en bergt het lijf. En gij mannen, maakt plaats. Aan de kant. Z'n hoogedelgestrengte zal u uiteen doen ranselen, zo ge binnen zijn bereik blijft. Hij wenst geen steekneuzen bij het gerechtelijk onderzoek. De Vuurwolf heeft twee van zijn rakkers met de koppen tegen elkaar geslagen en een derde op het hart getrapt. Met zeven knechten hebben ze hem moeten overmeesteren. Gans Herentals staat in rep en roer. Over de daken hebben ze hem achtervolgd. Daar stak hij met zijn ponjaard. Twee grote kramen heeft hij met stut en steun uiteen getrokken. Ook de vorster heeft hij bij de keel gegrepen. Ik schreeuwde: vorster, verberg u, dat hij u niet ziet. Gij kent zijn jaloezie.

EERSTE DIENAAR

Waar blijft het water?

HOSPES

Ja water...nee toch eerst spreken, als ge niet wilt dat ik er in stik. Ik schreeuwde: weg met de vorster, die werkt als een rode lap op een dolle stier. Maar 't was al te laat. Daar lagen acht mannen als een kluwen worstelend tussen de kramen.

NATHAN

Adenoi, daar had ik met m'n goudschaal tussen kunnen zitten.

HOSPES

Het gerucht van de kerkroof is al door gans de Kempen gevlogen. Men zegt dat de hertog een ijlbode naar de schout heeft gezonden. En de bisschop is in kennis gesteld.

NORBERTIJN

En heeft men de gestolen goederen op zijn lijf terug gevonden?

HOSPES

Men zegt van niet. Hij weigert uitleg te geven. Daarom voert men hem naar hier. Ginds moet zijn paard dood liggen. Boeren die naar het land trokken hebben verklaard dat ze hem door het venster van mijn stalling hebben zien vluchten. Maar ik en mijn dochter, wij wassen onze handen in onschuld.

NATHAN

Ik ga meewassen.

PEERKE

En zoekt ge nu nog goud, waar ge enkel maar vlooiënpikken zou vinden?

KATRIJNEKE

Dat hij bij zichzelf zoeker, lijk unne properen aap.

NATHAN

Wat 'n geluk, het handelshuis Peerke-steler, Nathan-heler is eervol ontbonden. Ik voorspel u, dit onderzoek maakt u tot opperste wethouder van het hertogdom.

Geroezemoes van naderend volk

MARTJE

Dat knapt de knapste speurder van de Kempen.

EERSTE DIENAAR

Zwijgt, als ge niet wilt dat ik u...

Gejoel.

NORBERTIEN

Genoeg! Staak dat gekijf. Is het al niet droevig genoeg? Maak plaats voor de schout en gedraag u in zijn tegenwoordigheid als ordentelijke mensen.

Scène 6

Vorigen, schout, vorster, dienaren, marktvolk, Lode

Volk, schout, vorster, Lode, dienaren op. Dienaren dragen armstoel uit herberg, schout neemt erin plaats. Peerke heeft zich op veilige afstand geposteerd.

SCHOUT

Het is hier ter plaatse, in het passantenhuis De Posthoorn, dat men u heeft zien binnensluipen en dat men u in de daarop volgende minuut uit het venster van de stalling heeft zien vluchten. Het is dus hier ter plaatse dat ik het voorlopig onderzoek zal leiden en de volledige bekentenis uit uw mond wens te vernemen. Ik heb u, in naam van de opperrechter, zijne doorluchtigheid de hertog van Brabant, drie vragen te stellen.

(SCHOUT)

Zij raken slechts de kern van de misdaad. Hoe vollediger gij die vragen beantwoordt, hoe meer kans op verzachting van straf. En de leugen levert u hooguit de pijnbank op.

Korte stilte.

Lodewijk van Renterghem, erkent gij u schuldig aan de kerkroof te Wechelderzande, deze nacht gepleegd? Bekent gij, het tabernakel in die kerk te hebben opengebroken en de gouden ciborie met de gouden kelk en de daarin geborgen geconsacreerde hosties te hebben buitgemaakt?

Stilte.

NORBERTIJN

Als ge bekent, zal ik alles doen wat in mijn vermogen ligt om u van de dood te redden.

Stilte.

SCHOUT

Gij zwijgt? Het is uw recht, want elk woord wordt op de goudschaal gewogen.

NATHAN

Op de goudschaal? Zo'n concurrent gun ik vandaag z'n klant.

SCHOUT

Lode van Renterghem, ten aanhore van deze mensen, recht doende in het openbaar, eis ik dat gij ons vertelt waar gij die kostbare heilige vaten hebt verborgen.

Stilte.

Gij zwijgt ten tweeden male?

Gemor onder het volk, dat plotseling stilvalt:, als

Godelieve opkomt. Ze blijft in middendeur staan.

Lode van Renterghem, ik stel u thans de laatste vraag, de kernvraag. Nog hebt he de tijd, u te bezinnen. Maar die tijd is kort. Beschuldigde, ik wens uit uw mond te vernemen, waar ge de geconsacreerde hosties hebt verborgen.

Stilte.

Gemor.

Gij zwijgt ten derde male?

NORBERTIJN

Ik bezweer u vriend, als er nog een zwakke vonk van eerbied in u gloeit voor wat ons allen het heiligst en het dierbaarst is, spreek. Wijs ons de plek waar de heilige hosties zijn geborgen.

SCHOUT

De rechtbank beschikt over de macht en de middelen om uw tong, die nu haar dienst weigert, voor goed de kracht te ontnemen, nog ooit een enkel woord te spreken.

GODELIEVE

Lode!

MARTJE

Heer Lode, als ge schuldig zijt, spreek.

NEEL

Red wat er te redden is.

PIERE

Wij zullen getuigen van al het goede dat ge voor het arme volk deed. Wij zullen...

KATRIJNEKE

Wij zullen bij de hertog om genade vragen.

MARIANNE

Zullen hem te voet vallen.

NATHAN

Heer schout, deze man kent ook zijn edele daden. Hij is 'n grootmoedig mens. Dit getuig ik van hem. Hij is de enige van de hele bende die in mij, de veel gesmade jood, een evenwaardige broeder heeft gerespecteerd.

VORSTER

Wat verbeeldt u zich wel? Heeft men u als getuigen gevraagd? Gij allen met één sop overgoten. *Tot Nathan.* Gisteren nog, met uw klachten, wenste gij hem aan de galg.

SCHOUT

Waar de verdachte hardnekkig zwijgt, beveel ik...

GODELIEVE

Daar zal ik spreken,

LODE

Lieveke, gij? Verraadt gij mij? Gij?

GODELIEVE

Als ik zweeg zou ik mezelf verraden en de onschuldige die aanstonds wellicht naar de pijnbank zou worden geleid. Eerwaarde vader, ga daar binnen. Gij zult er vinden. de gouden ciborie en de gouden kelk, nog ongerept.

LODE

Lieveke, gij?

GODELIEVE

Gij zult ze vinden op mijn kleine zolderkamer, gedekt met het kanten kleedje van 't altaar der madonna, wier beeld ik steeds daarboven met bloemen houd gesierd.

LODE

Godelieve! En ik die mij de tong zou hebben laten uitrukken om u niet te verraden, om u te danken voor de dronk water en het linnen om mijn gekwetste hand. Ik die zwijgen bleef, opdat men u geen haar zou krenken.

GODELIEVE

Gij hebt het allerteerste in mijn ziel gekrenkt. Ik weet dat door mijn spreken, de wereldrechter u ten dode doemt. Maar ik moet om niet het allerhoogste in u verloren te doen gaan: uw ziel. Hoeveel nachten heb ik niet gebeden, dat god uw lichaam sparen zou, als gij hier braste en ginds de vlammen uit de hoeve

(GODELIEVE)

hoog oplaaiden. Laat mij bekennen in uw naam, Lode. Nog is het tijd. Beken! Beken! Gij kent voor de dood geen vrees.

Eerwaarde vader, spreek voor hem ten beste. Hij bekent door mijn mond, nietwaar Lode? Ik eis voor hem dat ge uw belofte zult nakomen.

Edele heer, reken hem zijn schuld niet tenvolle toe. Hij had gedronken. Veel gedronken. Als hij zichzelf zou zijn geweest, zou hij nooit zo ver zijn gegaan. Het is de wijn die hem daartoe heeft gebracht. Dat kunnen zijn makkers hier getuigen. Nietwaar mannen, nietwaar vrouwen?

NEEL

Ja ja, dat getuigen wij.

MARTJE

Wij bekennen het tot onze schande. Hij heeft ons gisteren rijkelijk op wijn onthaald, om een belofte in te lossen.

MARIANNE

En ook ons.

KATRIJNEKE

Och, welke vrouw kan aan het flemen van zo'n zoete stem weerstaan?

MARTJE

Laat Nathan de jood spreken. Die kan niet ontkennen dat hij daar getuige van is geweest.

NATHAN

Ja edele heer. Al noemt men hem de Schrik der Kempen, soms is hij als een lam. Geen druppel wijn kan hij verdragen. Die stijgt hem onmiddellijk naar de kop. En dan weet hij niet meer wat hij uitsteekt. Er is hier voor dag en dauw reeds gezwelgd. Aimaai en ik, Nathan de oude, ik heb meegedaan...schande...driewerf schande voor een ernstig man van mijn leeftijd. Ik was de kop evenzeer kwijt als hij. Ik heb gezongen, edele heer, ik heb gezongen, boven op die tafel. Nathan heeft gezongen en dat was de eerste keer in zijn leven. Gezongen uit volle borst...met gevoel.

SCHOUT

Genoeg! *Tot G.:* Welaan, om uwentwille wens ik nog eenmaal de verdachte de vraag te stellen, ons de plek te wijzen.

GODELIEVE

Spreek nu Lode, spreek. Uw lieveken vraagt het u. Gij hebt mij gezegd: buigen kan ik niet, veeleer breken. Welnu, ge zijt gebroken. Machteloos als een kind. Lode, nu wil ik het u zeggen. Als 'n troost meegeven, ten aanhore van alle mensen hier: Lode, ik houd van u. Hoort ge het, Lode, hoort u het allen? Ik houd van hem.

HOSPES

Ze is zot! Mensen, geloof niet wat ze zegt. Ze spreekt in koorts.

VORSTER

Zeg dat wel.

LODE

Lieveke, om uwentwille zal ik spreken.

VOLK

Hoort, hoort, hij gaat spreken.

Hij heeft het gezegd.

LODE

Gij mensen van Herentals en andere streken, ik belijd in het openbaar dat ik de afgelopen nacht de hand heb durven steken naar de heilige vaten in de bēevaartkerk te Wechelderzande.

VOLK

Dus toch!

Ahoe, ahoe.

LODE

De schuldige is Lode, de Vuurwolf, alleen. Helemaal alleen. Men beschuldige geen andere levende ziel. En niemand of niets heeft hem er toe aangezet, tenzij de wijn, die ik ook daarginds nog heb gedronken. En ook nog andere zaken heb ik hier in het openbaar te belijden. Ik heb de hand gestoken naar het grote zilveren wierookvat in de kerk te Turnhout. Ik ben het die de brand stak in de Klaverhoeve.

STEM

Slaat hem dood!

LODE

Ik ben het die de brievenzak met geld uit de postwagen heeft geroofd en de lade van de rentmeester heeft geplunderd.

STEMMEN

Daar is de Bruggeling van beticht en die is er voor gegeseld.

Slaat hem dood!

NORBERTIJN

Wie zich nooit aan andermans goed vergreep, laat die naar voren komen. Zwijgt! Heb eerbied voor zijn bekentenis. Hij zal ons de plek wijzen waar hij de heilige hosties heeft verborgen.

LODE

Dat zal ik, want zij brandden mij lijk vuur op het hart. Zij wogen mij zwaarder dan ooit een last mij heeft gewogen. Daardoor is mijn paard neergestort aan de oever van de Aa.

PEERKE

't Komt uit, 't komt uit! Ge hoort het, aan d'oever van de Aa.

NORBERTIJN

Wijs ons de juiste plek en wij zullen de heilige hosties terughalen, in processie, met wierookwalm, belgerinkel en gebed.

LODE

Ge kunt daar nooit tot aan de droge plek geraken, tenzij te paard.

SCHOUT

Tot hospes: Men brenge een van uw paarden voor. Ontdoe hem van zijn boeien.

GODELIEVE

O Lode, wat houd ik nu van u.

HOSPES

En hoe trapt ge mij op het hart. Men zal u en mij nog stenigen. *Af.*

SCHOUT

Vorster, die man verveelt me, met z'n hart.

Een paard wordt voorgeleid. Lode bestijgt het. Allen af, behalve Godelieve en Nathan.

HOSPES

Op. Gij het lief van de gevloekte Vuurwolf? Ha, nu wordt mij alles duidelijk. Gij de bruid? Dat zou de bruiloft worden, waarbij mijn huis rood zou zien van de wijn. Rood zal het zien, ja, maar rood van het bloed. Gij de bruid van de plunderaar en brandstichter? De bruid die ik zo goed moest kennen? Maakt gij mij aldus te schand. Laat gij mij zo over de tong rijden door heel het hertogdom? Waren die witheer en de schout hier niet geweest, ik had u de nek gebroken al bij het eerste woord dat gij daarover zei. Maar ik bezweer u bij de nagedachtenis van uw onvergetelijke moeder, die daar begraven ligt...

NATHAN

Ge vergist u, ze leit daar begraven.

HOSPES

Om het even, dit overleef ik niet. De Posthoorn wordt om haar vervloekt. Ga heen. Volg hem. Daar hoort ge voortaan thuis. Ik erken u niet meer als mijn dochter.

Godelieve af.

NATHAN

Blijf gezond. Wat gaat ge beginnen? Ge maakt met eigen hand een ruïne van uw zaak. Of meent ge dat uw gasten hier hun verteringen komen maken om úw aanminning gelaat? Als ge nu toch uw portret in de spiegel zou kunnen zien... Ge trekt een gezicht als de duivel die per vergissing wijwater heeft gedronken. Luister naar de wijze woorden van een oude jood: de liefde is heilig, omdat ze komt van onze god en ze blijft heilig, al vlucht ze in het hart van een heiligschenner.

HOSPES

Die liefde heilig? Ze is m'n dood, m'n dood, m'n dood.

NATHAN

Welaan, kies waar ge driemaal wenst begraven te worden. Maar leer vooraf ter dege het verschil tussen links en rechts.

HOSPES

Afgaand. Was ik maar dood, was ik maar dood. Lucht! Lucht!

NATHAN

Luch? Wat doet 'n dooie met luch? Wie zo luidkeels de dood te hulp roept, loopt het hardst van hem weg.

Einde Tweede Bedrijf

Derde bedrijf

Er is een tweede, kleinere tafel op het toneel geplaatst.

Scène 1

Vorster. hospes

Vorster en hospes op. Vorster is aangeschoten.

VORSTER

Ik zal daar plaats nemen. *Hospes zet beker wijn op aangewezen tafel.* Neen, zet mijn wijn daar. *Hospes verplaatst beker naar andere tafel.* Nee, het is toch beter dat ik daar m'n uitkijk neem. *Hospes verplaatst beker.* Hier kan ik gans de omtrek overzien. Hare doorluchtig...door...geluchtigheid de hertogin is ter valkenjacht. Dan krioelt het van schuimers die haar te voet vallen en huilen om onderstand. Al wat bedelen leert, zwermt dan uit. Dat houdt zich blind en lam en kreupel en melaats en hare door en doorluchtigheid werpt haar gouden dukaten onder dat gespuis of het kaf is. En, dat ware het ergste niet - ik straf hen met een trimester spand...en...span en handdiensten of bind hen enkele nachten aan een boom. Maar het humeur van de schout, zodra hij de hertogin in zijn nabijheid weet... Hij laat zich, gedost in zijn staatsierok, in zijn koets ronddragen en valt hare doorluchtigheid te voet, zodat de dragers hem uit het slijk moeten tillen. Men zegt...men zegt...maar of het waar is weet ik niet, dat men een smeekschrift heeft laten opstellen om dieje Vuurwolf van de galg te redden.

HOSPES

Van de galg redden? Maar is het Kempische volk dan van de duivel bezeten? Moet er weeral geroofd. geplunderd en gebrandschat worden? Als ze hem van de galg redden, trekken ze mij en m'n dochter er aan op. Ge hebt gehoord wat ze heeft uitgekraamd.

VORSTER

Voor den donder, ja. En een man als mij, een man die tot de hoogste rechterlijke macht kan opklimmen, mij versmaadt ze... Op uw gezondheid.

HOSPES

Versmaden? Wacht tot de straf is voltrokken. Haar vader heeft ook nog een stem in het kapittel. Het gezond verstand zal eenmaal in haar wederkeren. En is het zondigen tegen christelijke plicht als men verlangt dat een misdadiger die de doodstraf heeft verdiend, die straf in feite ook zal ondergaan? Wanneer verwacht ge de uitspraak van de gezworenen?

VORSTER

Vandaag nog, als de schout tenminste de razernij niet in de kop heeft door die valkenjacht.

HOSPES

En denkt ge dat de pijnbank aan de executie vooraf zal gaan?

VORSTER

Wis en zeker. En als hij daarna gewurgd gaat worden, mag hij zich nog op de borst kloppen. Met beide handen, als-ie die nog heeft.

HOSPES

Nog heeft?

VORSTER

Het zal hem vergaan naar de geliefkoosde wens van die Nathan: de rug vol jeuk en geen handen om te krabben. Men kapt ze hem van het lijf...ha ha ha... Op uw gezondheid.

Scène 2

Vorigen, Martje, Petje, Neel, Piere, Arnout, vrouwen

Mannen en vrouwen op.

HOSPES

Zie, daar nadert - god beter 't - weeral het gilde van de kapers. Dat slag gasten kan ik missen als de scharlaken koorts. Wie zocht gullie hier?

MARIANNE

Wij willen Godelieve zien.

HOSPES

Godelief? Dan zult ge ogen moeten hebben, scherper dan die van een valk. Godelief is in het klooster van de abdisse van Turnhout. Maar als ge de vorster wilt spreken, die staat u onmiddellijk te woord.

KATRIJNEKE

Godelieve in Turnhout? Ge liegt, ze zit in Poederlee, bij de nicht van uw overleden vrouw. Dat heeft de Postelse witheer ons verteld. Wij komen met een smeekschrift van de hertogin.

VORSTER

De hertogin in Wechelderzande? En ik zit me hier de ogen uit de kop te turen naar de bossen van Herentals. De heksen hebben er de hand in.

MARTJE

Heksen? Niks ervan. Het is de raadsheer van hare doorluchtigheid die met eigen hand een onderschrift heeft geplaatst.

VORSTER

Komt bij, maar niet allen tegelijk - *tot hospes*: Ik wil mij de reuk van uw oude wijn niet laten bederven. Gij daar, met uw bultig voorhoofd, kom bij. Wat hebt gij te smeekschriften? Geld om 'n koe te kopen? Of kiekens die gij uwzelf ontstolen hebt? Geld om te verbrassen op de kermis te Mol?

MARTJE

Gans anders. Zoëven is de doodstraf over Lode uitgesproken. Men moet hem hierheen voeren. De proclamatie zal hier geschieden en niet in de gewijde plaats waar de roof is geschied.

MARIANNE

Maar wij hebben uitstel van executie verkregen!

HOSPES

Gij? Gij, uitstel van executie? Keer terug naar huis en kamt uwe kinderen. En dien 'n smeekschrift in opdat men u de letters leert spellen.

MARIANNE

Wij hebben dat verkregen omdat wij u zo geerne zien.

PETJE

Wij branden van verlangen om te dansen op de bruiloft.

VORSTER

Doet gij ginds te Wechelderzande een smeekschrift onderschrijven door een hertogin die ginds, in de bossen ter valkenjacht is getogen? Ziet ge scheel?

NEEL

Zodra gij trakeert.

VORSTER

Dat zal ik, zodra ik u op heterdaad betrap bij uw hazenklemmen.

MARTJE

Wacht met uw traktatie tot de hertogin hier is.

HOSPES

De hertogin komt hierheen? Ge liegt, toverkollen.

MARTJE

Marianne, ze geloven ons niet. Laat unne keer 't onderschrift van de raadsheer zien.

VORSTER

Na vluchtige blik op het papier. Al goed, al goed. Hospes, lees gij het.

MARTJE

Het is de kasteelvrouwe die het de abt van Averbode heeft doen schrijven.

HOSPES

De abt? Blijf mij met dat latijn van 't lijf.

MARTJE

Latijn? Men zegt, dit is het goed-oude vlaams.

HOSPES

Latijn of vlaams, om het even: de ogen deugen niet meer. Kijk, daar komt de witheer aan. Zoals hij het zal lezen, zo staat het geschreven en niet zoals gij er in wilt zien.

KATRIJNEKE

Godelieve is er ook bij.

MARIANNE

Uw klooster is een duiventil, waar men naar believen in en uit mag vliegen.

HOSPES

Godelieve? Vorster, houd mij de handen stevig vast... Dus waagt zij het nog mijn streng bevel te overtreden door hier te komen. Dat de duivel mij hale, als ik haar de armen en benen niet verbrijzel.

Scène 3

Vorigen, Norbertijn, Godelieve

Norbertijn en Godelieve op

VORSTER

Haar naderend met wankele stap. Mijn Godelieve, als ge troost wilt zoeken, bij wie zou ge die oprechter vinden dan bij mijn? Gij weet, hoe geerne ik u zie.

NORBERTIJD

Vorster, dat zien moet u thans moeilijk vallen. Ik raad u aan: ga heen, verzamel uw mannen. De schout laat de veroordeelde hierheen brengen om het vonnis naar 's lands wet in het openbaar te proclameren. Ga, maar verkoel u vooraf het hoofd met koud water uit uw put. De schout straft streng dat troebel zien.

VORSTER

Eerwaarde vader, ik zal uw wenken volgen. Enne...troebel of klaar, ik blijf u geerne zien tot mijn laatste adem...hk...tocht. *Af.*

HOSPES

Eilaas, mocht ik hetzelfde kunnen zeggen van mijn enige plichtvergeten dochter. Moest zij niet aan mij, haar bloed-eigen vader, de allerdiepste eerbied tonen? Aan mij die haar het strikt bevel heeft gegeven, zich ginds bij de familie schuil te houden tot het uur dat ik haar terug ontbied in de ouderlijke woon? Het volk is woelig en opstandig. Het ziet in ons medeplichtigen. Aan wie de schuld als mijn vuist zich balt tegen eigen vlees en bloed?

NORBERTIJN

Hospes Beernaert, het is op mijn gezag dat zij terugkeert.

MARTJE

Eerwaarde vader, verschoning als wij en onze vrouwen hier aanwezig blijven.

NORBERTIJN

Ja en gij moogt met uw smeekschrift in de hand aan Godelieve getuigen dat ik mijn belofte heb vervuld. Dat wij van hare doorluchtigheid de uitzonderlijke gunst verkregen, dat de uitvoering van de doodstraf is opgeschort tot zijne doorluchtigheid de hertog van zijn verre reis is teruggekeerd.

GODELIEVE

De...doodstraf?

NORBERTIJN

Door worging. De zachtste executie aan de voet van de worgpaal. Maar wees getroost. Want wonderlijk miraculeus is het ons vergaan als wij de heilige hosties aan de oever van de Aa hebben weergevonden. In een nauw hol onder een doornhegge.

Stilte.

Het was schoon, die stoet van priesters in hun fluwelen statiekleden met flonkerend brocaat en edelsteen. Het schuttersgilde, de schepenen, de kerkbaljuwen met hun kruisen. De vanen, wapperend in de wind...

Stilte.

Lode ging te paard voorop. Achter ons de onafzienbare menigte die van heinde en verre was toegestroomd. Ontroerend was dit eerherstel. Kzself, vrienden, heb de deken begeleid tot de plek, die ons door de boeteling was geweest. En daar, in het verlaten hol, daar lagen in de vorm van een kruis de hosties die de ongelukkige uit de kelk had geschud. Ze lagen daar op de grond in een monstrans van was, door bijen geweven. Het vee in de weiden rondom stond roerloos, de kop als peinzend ter aarde geneigd.

Wij stonden bij dit wonder in diepste ontroering.

Korte stilte

Dan, als op bevel, knielden allen en hieven het Tantum Ergo aan.
Moed, mijn kind, een schoner voorteken kon de hemel u niet geven.

Het klokje klept.

Hoort, de klok van Wechelderzande, ten teken dat men ginds de grens van het dorp al heeft overschreden. De vorsten zijn nabij. Vrouwen, reik mij uw smeekschrift, opdat ik het de schout kan tonen. Zijn edelgestrenge is een geleerd man die treffelijk kan lezen en schrijven.

MARIANNE

Lees gij het, eerwaarde. Hospes Beernaert weigert te geloven dat de raadsheer uitstel van executie heeft verkregen.

NORBERTIJN

Dit lezen, bij het eerste zien? Lezen is mijn dagelijkse arbeid niet. Ik moet daarvoor de tijd nemen.

HOSPES

Uitstel is geen afstel.

MARTJE

Eerwaarde pater, is dat een vader met een hart? Dat verheugt zich in de doodstraf van de toekomstige echtgenoot van z'n enige dochter.

HOSPES

Toekomstig? Die toekomst kan mij gestolen worden. En als straks die toekomstige echtgenoot aan de worgpaal te Herentals wordt opgeknoopt, zal ik er niet om jammeren.

ARNOUD

Evenmin als gij er ooit om gejammerd hebt, dat het goud dat de Vuurwolf met handen vol achter uw toog heeft geworpen, door brandschatting verkregen werd.

HOSPES

Gij schele otter, klop uzelf op de borst: gij beticht oude wijven van hekserij, opdat zij u uit angst hun geld en vet en varkensribben zouden brengen.

NORBERTIJN

Schaamt u zich niet, elkaar als christenmensen zo te beschuldigen?

ARNOUD

Hij 'n christenmens? Vraag iedereen aan wie hij liever zijn geld in bewaring zou geven, aan de jood of aan die schijnheilige.

HOSPES

Schijnheiligen? Dat zijn zij die bij nacht en ontij door hoeken en gaten kruipen. Versta mij wel: door hoeken en gaten. En die zich daarbij de kop blesseren en dan de vrouwsmoeder daarvan de schuld geven.

NORBERTIJN

Zwijgt! Is dan alle eergevoel in u verstikt?

HOSPES

Hoort u het nu, eerwaarde? Die lastertaal gaat al sinds dagen rond. De hospes van De Posthoorn en z'n dochter moeten meer van deze kerkroof weten. Wij zijn roversmaat geworden. Men zal mijn herberg mijden als de pest. Men zal ons met de vinger nawijzen en we zullen de hemel nog moeten danken als men ons niet stenigt. Dat alles door dieje Vuurwolf. En dan eist men nog dat ik zal meewerken om hem van de galg te redden. En mijn armen open om hem aan 't hart te drukken als de toekomstige echtgenoot van mijn kind. Ik heb andere pretendentes. Mannen met gezag. De vorster...

Afkeurend gejoel.

Godelieve af.

Scène 4

Vorigen, Nathan

Nathan op.

NATHAN

Sjtop! Sjtop! Bij m'n nageslacht dat ik nooit zal bewonderen, maar dat er heel anders uit zou zien dan u allemaal, sjtop! Hospes, verander uw uithangbord. Dat is hier geen Post-, maar een Pesthoorn...van overvloed.

(NATHAN)

Gij zijt in waarheid allen evennaasten. Allen immers even vechtlustig. Ik ben te Herentals tot uw oudste wethouder toegelaten. Wat 'n fijn mens. Wat 'n fijne ziel. Ik heb gezeg: grootedele heer. Ik kom u om het leven smeken van 'n aristocraat. Jaaaa, van 'n aristocraat. Gij weet dat de edelgestrenghe heer schout de onmiddellijke executie heeft geëist van de doodstraf, die tegen de Vuurwolf is uitgesproken. Maar weet ge wie die Vuurwolf is? Dat is de zoon van 'n lakenwever die eenmaal grote zaken deed op Engeland. Die twee galeien deed varen op Genua om uw Vraanderen te voorzien van graan. Het volk van Wechelderzande, van Geel, van Mol, van Bouwel, van Lier, van Lille (*spreek uit: Lil*) van Kasterlee, van Meerhout, heeft de abt van het klooster een smeekschrift doen schrijven en hare doorluchtigheid de hertogin doen aanbieden.

De executie is uitgesteld.

MARTJE

Het allernieuwste nieuws van de ijlbode op sokken.

NATHAN

Ik heb hem zijn ganse schuld kwijtgescholden.

NORBERTIJN

die het geschrevene heeft ontcijferd: Er is meer.

NATHAN

Nog meer? Adenoi, dan ben ik te gul geweest met m'n floriijnen.

NORBERTIJN

Als mijn ogen mij niet bedriegen heeft de hertogin goedgunstig over zijn lot beschikt.

DE MANNEN

Lahiooh!

NATHAN

Goedgunstig? Ja ja, hare doorluchtigheid heeft niet zelden vreemde grillen. 't Moet u niet verwonderen als ze een martelaar van hem maakt. Hospes, ik wens u geluk.

HOSPES

Wens me eerder in het graf.

NATHAN

In het linker of in het rechter?

MARTJE

In allebei als 't kan.

HOSPES

Ik ben vader...

NATHAN

We geloven u. En redden we heer Lode van de galg, dan wordt ge er nog 'schoon-' bij.

Scène 5

Vorigen, Lode, schout, vorster, gerechtsdienaren, volk

Lode tussen gerechtsdienaren op, gevolgd door schout en marktvolk. Van een andere kant: vorster en zijn mannen op. Hospes draagt met dienaar een zetel aan. Schout neemt er in plaats, ontrolt perkament.

SCHOUT

Wij, schout en schepenen, recht sprekende in naam van zijne doorluchtigheid de Hertog van Brabant, onderricht zijnde van de gruwelijke misdaad, gepleegd in de nacht van dinsdag op woensdag van de afgelopen week in de kerk van Wechelderzande, gehoord hebbende:

- de betichte Lodewijk van Renterghem, geboortig van Antwerpen, die een volledige bekentenis heeft afgelegd;
- mitsgaders de getuigen Pieter Hertshoorn en zijn beide zonen;
- mitsgaders Godelieve Beernaert;

doen in het openbaar kond van de uitspraak der gezworenen.

Zij hebben de verdachte eenparig veroordeeld tot de

KAPITALE STRAFFE DES DOODS.

Gemompel onder het volk.

De straf zal voltrokken worden door middel van worging aan de voet van de worgpaal op de Markt te Herentals. En wel 24 uren na deze openbaarmaking van het vonnis.

VOLK

De zachtste straf.

De allerzachtste straf.

SCHOUT

De schout en schepenen! Het perkament met zegel zal gedurende driemaal 24 uren aan de worgpaal blijven hangen, opdat de executie zal dienen tot afschrikwekkend voorbeeld voor de ganse gemeenschap.

NATHAN

Zijn halsdoek losrukkend: Ik duld geen draadje wol meer om de hals. Ik schenk hem nogmaals mijn zeshonderd florijnen.

NORBERTIJN

Edelgestrenge heer schout. Dat het u niet mishage, als ik opnieuw hier in het openbaar het woord vraag. Het is uit naam van hare doorluchtigheid de hertogin die te gezegender ure in onze uitverkoren streek ter valkenjacht is getogen. Zij heeft haar eerste edele daad willen stellen door haar raadsheer te bevelen bij dit smeekschrift - door de vrouwen van Wechelderzande aan haar voeten gelegd - een onderschrift te plaatsen. Wij vrezen haar bedoelingen niet geheel en al te begrijpen. Wilt u het lezen? Het is het goed recht van de vrouwen. En wij luisteren in ademloze spanning.

Stilte

SCHOUT

Lezend: Hm, ja, het geschrift is verre van helder. De hoge heren aan het hof van de hertogin nemen niet veel tijd om al dat gesmeek te beantwoorden.

Korte stilte

De hertogin heeft een veel te teder hart. Veel te teder. Maar ik zal de kern lezen. De kern.

Luistert: hare doorluchtigheid stelt, naar 's lands zede en gewoonte de ter dood veroordeelde, als deze nog in de ongehuwde staat verkeert, in de gelegenheid zich van de kapitale straffe des doods te redden.

Gemengde reacties uit het volk. Ook, zacht, la-hi-oooh.

Daarvoor is nodig, de verklaring van een lid der vrouwelijke sekse, dat zij bereid is door een huwelijk de vervangende straf met de veroordeelde te delen. Die vervangende straf kan bestaan uit verminking, verbanning of iets anders. En de bereidheid betekent zeker dat die vrouw ook de algemene verachting ten deel valt. Dat staat er ongeveer. Nogmaals: het is de kern

Opnieuw kabaal en discussie.

HOSPES

Zulk een vrouw moet onder de zonne nog geboren worden.

MARIANNE

Awel, ware ik niet reeds gehuwd...

NATHAN

De hertogin schenkt de doffer z'n duiveke. Bij me gezond ze zal hem nog heilig laten verklaren.

KATRIJNEKE

Was ik maar twintig jaar later geboren...zonne genereuze type.

MARTJE

Schele, hoort ge dat, de wijven zweren ons af in het openbaar.

ARNOUD

Ik zal daar in het openbaar de koorts niet van krijgen, tenminste als de schoonmoeders ons ook afzweren.

NATHAN

Begint ge weeral elkander te beëvenaasten? Wie heeft hier het vrij sprekend, het verlossend woord te spreken? De rozegeurige hospesdochter.

VOLK

Godelief!

De jood heeft het begrepen.

Godelief alleen.

HOSPES

De rozegeurige hospesdochter? Hoe haalt ge het in uw hoofd, in het openbaar mijn vlees en bloed te koop aan te bieden? Sjacheraar! De rozegeurige hospesdochter is geen gestolen goud dat ge op uw weegschaal legt. Men zal mij, de vader, eerder aan de galg moeten hangen, voor ik daartoe mijn toelating geef. Er bestaat nog beroep bij de hertog. En ik zweer bij de nagedachtenis van mijn onvergetelijke echtgenote, wier graf ik zelve ginds gedolven heb...

NATHAN

Ginds hebt ge gedolven.

HOSPES

...dat ik Godelieve voor eeuwig naar het klooster voer. Edelgestreng, zoek een andere vrouw.

SCHOUT

Allemachtig, denkt ge dat huwelijkskoppelarij ook al tot mijn ambt behoort? 'n Vrouw zoeken? Ik zoek de kern. Dat men die jonge deern voorgeleide.

Norbertijn af.

HOSPES

Ik smEEK u, edelgestreng... Mijn dochter toeft niet hier. Die toeft twee dagen hier vandaan, bij haar tantes nicht, ergens in...in...Genua.

KATRIJNEKE

Hij hield zijn dochter in de abdij van Turnhout en in Poederlee en in Genua verborgen.

MARIANNE

Dat Genua hoeft ge niet ver te zoeken. Daar, daar achter dat venster ligt Genua.

SCHOUT

Vorster, die vrouwen vervelen me. En ik wens meer zuivere lucht.

VORSTER

Achteruit gullie. Als er een iets over het lot van Godelieve te zeggen heeft, dan ben ik het wel. Achteruit en stilte, of ik snoer u 24 uur de mond.

NATHAN

Wat helpt het, ze halen dra hun scha weer in.

VORSTER

En gij ook mannen, maakt plaats. Zijn edele wenst lucht.

SCHOUT

Zuivere lucht.

Scène 6

Vorigen, Godelieve, Norbertijn

Godelieve en Norbertijn op.

NORBERTIJJN

Zie edelgestrenge heer. Als één vrouw binnen en buiten de grenspalen van het hertogdom bereid zou worden gevonden op het smeken van een ter dood veroordeelde te antwoorden dan is het Godelieve Beernaert. Haar liefde triomfeerde over zijn halsstarrigheid. Haar tederheid was het die zijn hardheid overwon. Haar zachtheid brak de kracht van deze Schrik der Kempen.

Korte stilte.

Godelieve Beernaert, ik vraag u nu, voor god en de mensen te willen verklaren, of gij de ter dood veroordeelde Lode van Renterghem wilt aannemen als uw wettige echtgenoot. Maar let wel, het betekent dat ge met hem het lot moet delen, waartoe de vervangende straf hem verwijzen zal.

Stilte

GODELIEVE

Ja.

Opwinding onder het volk, goedkeurend gemompel .

HOSPES

Bij alles wat een vaderhart heeft...gestrenge heer, ze ijlt. Ze is behekst door die kerel. Roep alle geneesheren van het hertogdom bijeen en laat haar ondervragen. Er hapert haar iets in de hersenen. Dat heeft ze van moeders zijde. Geen vrouw ter wereld die niet betoverd is, zou zulk een antwoord geven. En ze is een kind, hooggestrenge, 'n kind. Hier staat haar vader. Is er dan geen recht meer? Zal zijne doorluchtigheid, de hoogste macht, instemmen met wat zijn gemalin eigenmachtig toelaat? 'n Engel aan 'n duivel gekoppeld. Dat zal ongeluk brengen over de ganse streek. In naam van het recht, in naam van het vaderschap, eis ik dat haar 'ja' onwettig zal worden verklaard. 'n Engel aan 'n duivel, 'n engel aan 'n duivel.

MARIANNE

Twee engelen aan twee duivelen.

KATRIJNEKE

En zijn vrouw en hemzelf, dat zijn er drie.

HOSPES

Heer vorster, spreek gij dan. Verklaar gij dan de edele oogmerken die gij ten overstaan van mijn kind koestert.

Gelach en gejoel

SCHOUT

Stilte, orde! Dat volk verveelt me grenzeloos. Wij hebben de kernvraag gesteld en zij heeft het kernantwoord daarop gegeven. Wat wenst ge nog meer?

VORSTER

Als er bezwaren tegen zo'n huwelijksverbintenis bestaan, is het plicht die te uwer kennis te brengen. Is dan de belofte van een vader van geen enkele waarde? Die belofte aan mij is formeel, sinds jaar en dag. Meermalen heeft hij mij zijn dochter als echtgenote toegezegd. Ik beroep mij op die belofte. Ik beroep mij op de rechten van de vader. Heer schout, gij hebt steeds de grootste eerbied voor 's lands wetten getoond. Gij zult ook nu de kracht aan een gegeven huwelijksbelofte niet ontnemen.

SCHOUT

In waarheid: de toelating van de vader wordt in zulk een ernstige zaak geëist. Maar zeg mij vorster, hoe denkt de toekomstige echtgenote over die belofte?

VORSTER

Weliswaar heeft ze mij nooit met duidelijke woorden haar liefde kenbaar gemaakt, maar haar blikken spraken des te duidelijker taal.

Gejoel.

GODELIEVE

Ge liegt.

MARTJE

Ze keek dwars door u heen naar Lode.

NATHAN

Hem? Hem? Dan heeft ze ook mij verliefderig gezien.

PETJE

De hospes geeft huwelijksbeloften weg aan wie hem het meeste biedt.

MARTJE

En heeft het volk van Brabant dan geen recht van spreken meer? Wordt op deze manier het woord van de hertogin begrepen? De hoogste macht schenkt ons het leven van de Vuurwolf en een dorper die ons de hielen likt als wij hem de eer aan doen, zijn wijn te drinken, neemt ons dat geschenk weer af.

MARIANNE

Ja en trouwens: de raadsheer heeft geen voorwaarde genoemd.

KATRIJNEKE

Ik dacht wij het allemaal heel goed begrepen hadden. Want wat heeft de hertogin gezegd? Gij vrouwen smeekt om het leven van een man? Goed, laat dan een van u hem redden door zichzelf op te offeren. Niet meer en niet minder.

VOLK

Wij eisen de Vuurwolf voor ons op.

Als wij hem niet krijgen...

...trekken wij naar het paleis van de hertogin.

Wij eisen de Vuurwolf, de Vuurwolf.

ARNOUD

En de schout spreekt geen recht bij goedkeuring van de hospes van De Posthoorn.

SCHOUT

Eerbied voor het gezag!

NORBERTIJN

Rustig vrienden, dit helse kabaal kan alleen maar in uw nadeel uitpakken.

SCHOUT

Gij dreigt hier in opstand los te barsten? Goed, dan zal ik het schuttersgild ontbieden en u rug aan rug te schand doen stellen voor het raadhuis. Er zit geen kern in uw betoog. Dat loeit als weerwolven. Wie past het hier het laatste woord te spreken?

LODE

Mij.

VOLK

Hij?

Hij?

Stilte.

Lode zal spreken.

LODE

Lieveke. Mijn hart klopt van zaligheid en trots door dat ene woordje dat ge zojuist hebt uitgesproken. Gij bindt daardoor uw leven voor de eeuwigheid aan mij. Maar als ik dat zou aannemen, zoudt ge voortaan veracht, vernederd en geschuwd door het leven moeten gaan. Om wat ik misdreef. Als vrouw van een heiligschenner. Lieveke, mijn lieveke, gij weet hoe mijn ziel jubelde bij het weerzien van uw lief gezicht. Gij weet hoe heel mijn wezen zich steeds naar u keerde, als een bloem naar het zonnelicht. Hoe ik naar u kon verlangen als het vertrapte kruid naar wat water uit de hemel. Gij weet ook dat ik misdadig werd om in uw ogen held en martelaar tegelijk te zijn. Hoe ik u schatrijk wilde roven. Hoe ik het het geroofde op hetzelfde moment onder de armen kon werpen. Godelieve, gij hebt de echte Vuurwolf gekend. Ook de zwakke vonk van goedheid in zijn binnenste. Gij hebt mij de waarheid doen inzien en een nieuwe mens van mij gemaakt. Dat is u niet genoeg. Nu wilt ge mij nog het fysieke leven redden. Maar daarvoor zoudt ge u voor altijd moeten binden aan een verachtelijke misdadiger.

Korte stilte.

Luistert allen. De Schrik der Kempen leeft niet meer. Die is geworden als een lam, dat willig de stem zal volgen van de nieuwe mens in hem. Gij vrouwen, uw smeekschift is niet voor niets geschreven. Het is voor Godelieve geworden, de kroon op haar liefde.

Blijken van vertedering onder het volk.

Voor mij heeft dat smeekschift geleid tot de overwinning op mijzelf. Daarom: zulk een offer kan en mag een ter dood veroordeelde niet aanvaarden.

GODELIEVE

Het is geen offer, Lode. Wat er ook met u zou gebeuren: de dood, verminking of ballingschap, ik ben en blijf de uwe.

LODE

Als ik uw offer zou aannemen, dan zou de nieuwe mens die in mij is geboren laffer zijn dan die in mij is gestorven. Lieveke, ik...ik wil ook u niet straffen. Men zal u schuwen als de pest.

GODELIEVE

En zou ik niet gestraft zijn, als ge morgen aan de worgpaal staat? Oneindig liever geschuwd, getrapt, gestenigd aan uw zijde dan geacht en bemind zonder u.

LODE

Lieveke, ik moet weigeren in uw belang.

HOSPES

Wat? Wat zegt hij? Ik heb het niet goed verstaan. Hij weigert? Hij weigert? Hij wil m'n dochter niet? Ik word van de aarde opgeheven. Ik vlieg. Ik zweef.

MARTJE

Maakt plaats, laat hem verder zweven, steeds verder.

NATHAN

Hij weigert? Hij verkiest de worgpaal-koorden boven de poezelige armen van de rozegeurige? Bij god, de man spreekt wartaal.

HOSPES

Wartaal? Het is de taal van een halve heilige.

NATHAN

Nah, wat heb ik voorspeld? Ze maken er nog 'n hele heilige van.

LODE

Ge hebt een oude vader, aan wie ge nog veel hebt goed te maken.

HOSPES

Juist. Zeer juist, m'n kind. Spreek van de vaders. Maar het is duidelijk: hij weigert. Ga u niet vernederen. Val hem niet te voet. *Haar bij de hand nemend:* Heer schout, zie hier de ware kern. Heer Lode, ge zijt een edelaardig mens. 'n Oprechte Kempenaar. 'n Oprechte Vlaming. Ik had niet anders van u verwacht.

ARNOUD

Hoor nu die windvaan knarsen.

HOSPES

Gij zijt...gij zijt...

NATHAN

'n Hele heilige. Maar 'n domme. Een met kramp in z'n hersens.

GODELIEVE

Eerwaarde vader, praat met hem. Zeg tegen hem dat ik zonder hem...

NORBERTIJN

Als het waar is, dat ge alleen maar het geluk van dit meisje voor ogen hebt, dan moet ge aanvaarden. De vervangende straf zal waarschijnlijk bestaan uit verbanning.

Stilte.

LODE

Welaan, het zij zo.

MARTJE

Hij stemt toe. Mannen, wijven, hij stemt toe. Lahiooh!

NATHAN

Stemt-ie toe? Zuiver mijn smaak. Ik zou ook liever hebben dat ze zei-en: hij is getrouwd dan dat ze zei-en: hij is gehangen. Zijn schuld blijf ik hem kwijtschelden. Dat wordt zijn eerste bedrijfskapitaal.

MARIANNE

We zouden hem anders gedwongen hebben.

HOSPES

Er is geen recht meer in Brabant!

MARTJE

Maak uw kromme sprongen recht.

HOSPES

Ik zweer dat ik ook een smeekschrift zal laten schrijven.

NATHAN

Ach, wat ongeregeld goed.

HOSPES

Dat liefkoost een vreemde vader die ze nooit heeft gezien en op het hart van haar eigen vader gaat ze dansen.

PIERE

Gedanst zal er nog worden: op het huwelijksfeest.

MARIANNE EN KATRIJNEKE

Wiegend. Van liere van liere van lijne.

We zouden hem anders gedwongen hebben.

SCHOUT

die met een grote ganzeveer heeft zitten schrijven Genoeg. Meer dan genoeg. Dit zottenspel heeft uit.

Men leide de veroordeelde weg. De rechtbank zal zijne doorluchtigheid de hertog om de goedkeuring tot dit eigenaardige huwelijk verzoeken.

Allen af, behalve hospes en Nathan.

HOSPES

Dat ik haar niet voor eeuwig achter de kloostertraliën heb geleid. Is dat 'n kind? Is dat rechtspraak of een moord? En dat noemt zich dochter. Dochter!

NATHAN

Bezin u goed. Neem uw hersens in uw hand. Zij die daar naar binnen is gegaan, is dat uw dochter wel?

HOSPES

Wat meent ge?

NATHAN

Zijt gij niet eerder de doodgraver van haar moeder?

HOSPES

Heeft die potsemakerij nog niet lang genoeg geduurd? Steekt gij nu nog de draak met mijn hartsverdriet? Zak dan met uw goudschaal in de grond.

NATHAN

Dat is niet de kortste weg naar Antwerpen.

HOSPES

Wat wenst ge dan nog met uw kinds gepraat?

NATHAN

Ik tracht u dit nog voor het laatst aan het verstand te brengen: bij alles wat men zoal voor heilig en voor edel wenst uit te krijten, bezweer ik u: waren alle vrouwen zoals zij, uw Goedelief, en deden alle mannen zoals hij, de voormalige Schrik der Kempen, nu heeft gedaan, dan, bij mijn voor- en eventueel nageslacht, dan waren alle mensen, jood en christen, wit, geel, of zwart, in waarheid kinderen van één vader. En dan zie ik niet in, waarom gij u nog langer chris en Nathan zichzelf nog langer jood zou blijven noemen. De rechtbank zoekt de kern? Dat is de kern!

Einde

Verantwoording van de bewerker

Het is meer dan een halve eeuw geleden dat *De Vuurwolf*, voor amateurtoneel geschreven, werd opgevoerd. Dit in tegenstelling tot andere stukken van Henri t' Sas, als *Zand of Klei* en *In 't Ooievaarsnest*. Naar een verklaring daarvoor valt

slechts te gissen, al heb ik enkele keren vastgesteld dat spelersgroepen moeite hebben het stuk, te bezetten. Er zit een aantal veeleisende rollen in. Maar in welk goed stuk eigenlijk niet? En de kwaliteit is hier geenszins in het geding. Wat dat betreft doet *De Vuurwolf* niet voor de andere stukken onder; integendeel zou ik zelfs willen zeggen. In de naoorlogse jaren, toen het openluchttoneel herleefde, werd dat onderkend. Er is een zomer geweest, dat *De Vuurwolf* op drie plaatsen tegelijk in productie werd genomen. (De foto geeft een massascène weer van de opvoering in het toenmalige Natuurtheater De Boschkens in Goirle, in 1948.) Wel is het zo, dat de schrijver toen nog leefde en men hem gemakkelijk wist te vinden. Henri t' Sas, die met een aantal toneeluitgevers zijn lesje had geleerd, hield de auteursrechten van zijn latere stukken onder zich en zijn nabestaanden hebben dat zo maar gelaten.

De Vuurwolf is geïnspireerd door een middeleeuws sacramentswonder (dat van De Hegge in het Belgisch-Kempische Poederlee) en dat kan in de achterliggende decennia een zekere weerzin hebben opgeroepen. Dat 'mirakel' neemt echter in het spel een ondergeschikte plaats in. Het is trouwens een 'historisch' gegeven, waarvoor de laatste jaren hernieuwde belangstelling is ontstaan.

De Vuurwolf is vooral een *onderhoudend* stuk, met een ernstige ondertoon die zeker heden ten dage met racisme als een veelkoppig mondiaal vraagstuk, velen zal aanspreken.

De taal is mooi, maar doet enigszins archaïsch aan. Omdat dat een gegronde reden zou kunnen zijn, er niet aan te beginnen (zomin als aan de Shakespearevertalingen van Burgersdijk), heb ik geprobeerd daar wat aan te doen. Uiterst behoedzaam, dat wel, want ik weet dat Henri t' Sas met zijn taal een bepaalde sfeer (een van streekgebonden historiciteit) heeft willen oproepen. Ook zijn er overwegingen van religieus-morele aard, waarmee men tegenwoordig niet meer moet aankomen. Dan zijn er scènes rond de openbare berechting van de hoofdfiguur, die wel wat bondiger kunnen. Andere dialogen of onderdelen daarvan vroegen om een 'vertaling' of soepel ingeweven toelichting. De aanspreekvormen u en gij (met uitsluiting van je, jij, jullie etc.) heb ik gehandhaafd, temeer omdat deze vormen nu nog in Vlaanderen het meest gangbaar zijn.

Tenslotte heb ik gemeend, de meeste regieaanwijzingen die de schrijver ten behoeve van een eertijds minder ontwikkeld amateurtoneel placht te geven, te moeten schrappen. Er moet voor onderlegde en creatieve regisseurs ook nog iets te doen overblijven!

Guido t' Sas.

De Vuurwolf: historie, legende, fantasie

In de tweede helft van de jaren dertig maakte Henri t' Sas met de beeldhouwer Leen Douwes een kampeertocht per woonwagen (de caravan moest nog uitgevonden worden) naar de Belgische Kempen. Het weer zat niet mee en de kou dreef de mannen, die al niet meer van de jongsten waren, naar de stammenee-kachel.

Daar hoorde t'Sas een versie van de legende 'Het Heggewonder van Poederlee'.

Dit 'mirakel' met een uit de Sint-Amelbergakerk in Wechelderzande geroofde kelk of ciborie, inspireerde hem tot het toneelstuk De Vuurwolf. Het wonder neemt in dit stuk een bescheiden plaats in, temidden van de door de schrijver verzonnen, romantische intrige.

De kerkdiefstal is historisch. Een zekere Jan van Langerstede (of vander Langerstede) pleegde zijn heiligschennende daad op 28 januari 1412 en werd daarvoor op 5 februari opgeknoot. Tevoren had hij opgebiecht, waar hij de hosties had gelaten. Dat bleek volgens het later eraan toegevoegde verhaal een konijnenpijp te zijn. Bij onderzoek trof men 'konijntjes aan met de hosties in hun pootjes'. De kerkdief zou in zijn vlucht zijn gestuit doordat zijn paard weigerde, een brug over de Aa bij Poederlee te passeren. Hij zou zich toen van zijn last hebben ontdaan.

Op de plaats van de vondst (destijds woeste heide, nu een mooi loofbos 'n paar honderd meter ten oosten van de weg Poederlee-Herentals) verrees in 1441 een bakstenen gotische kapel, die er nog steeds staat.

A. van Ysendyck (1801-1875). Uit serie 'Het wonder van de Hegge'. De vinding van de H.Hosties, 1823 (Detail.) De dief Jan van Langerstede wijst aan de schout en het volk de plek bij de Hegge in Poederlee waar hij de hosties uit de gestolen kelk heeft weggegooid. (Herentals, Sint-Waldetrudiskerk.)

De schilderkunst heeft zich uitvoerig met het Heggewonder bezig gehouden. Zo wijdde de Herentalse schilder A. van Ysendyck (1801-1875) zelfs een serie olieverfschilderijen aan dit kleurrijke verhaal. In de Waldetrudiskerk in Herentals kan men zijn uitbeelding zien van het wonder: de geboeide dief wijst de schout en het volk de plek bij De Hegge, waar hij de hosties heeft weggegooid. Konijntjes zitten er als in aanbidding omheen!

Heeft Henri t'Sas dit schilderij gezien? Zijn regie-aanwijzingen bij het voorgeleiden van Lode van Renterghem, alias De Vuurwolf, geven dat te denken. Ook zijn idee, om de vrouwen van Wechelderzande en Poederlee een smeeksbrief bij de hertogin van Brabant te laten deponeren, om verzachting van straf te verkrijgen, kan door de historie zijn geïnspireerd. Hoge vrouwen in Herentals hebben namelijk bij de schout een zekere bekorting van de straf voor Van Langerstede weten te bereiken.

Een joods karakter

Henri t'Sas heeft het verhaal volledig naar zijn hand gezet. Hij heeft geen 'mysterieus spel' willen schrijven maar een onderhoudend openluchtspel, waarin het draait om de liefde van de Antwerpse koopmanszoon Lode van Renterghem voor de herbergiersdochter Godelieve, een liefde die hij met geroofd goud denkt te verdienen. Al gauw blijkt, dat hij dan aan het verkeerde adres is.

Maar Lode heeft nog meer redenen om op rooftocht te gaan. Hij heeft (als Van Langerstede) schulden, met name bij de Antwerpse geldhandelaar Nathan. Delaatste zit hem met hulp van de justitie op de hielen. Een prachtig uitgangspunt voor t'Sas om een hilarisch type op het toneel te zetten. 'n Soort Shylock. Maar anders dan Shakespeare, gebruikt t'Sas zijn toneeltekst om het een en ander over stereotiepe opvattingen over joden recht te zetten.

De vocale solisten zijn Eune Hemrica, Bert Robbe, Laurens Bogtman en Theo Baylé.

„DE GHESELLEN VAN DEN DEIJL”.

In het natuurtheater „Den Deijl”, gelegen aan de Galdersche heide, einde Mastbosch te Breda, gaat 15 Juni a.s. de eerste opvoering van „De Vuurwolf” door „De Ghesellen van den Deijl”. Het is een openluchtspel, geschreven door den Brabantschen literator Henri 't Sas, die onlangs in de prijsvraag Amsterdam een eervolle vermelding heeft ontvangen. De regie is ook in handen van den schrijver. Het stuk speelt in de 16e eeuw in Vlaanderen en heeft een typisch volksch karakter.

Als er zoiets bestaat als 'een joods karakter' – en t'Sas vond van wel, zich baserende op vriendschappen met joodse mensen in zijn jonge jaren – dan is het buitengewoon

<- Knipsel uit dagblad Het Vaderland, 1941. De eervolle vermelding betreft het toneelstuk 'Zand of Klei'

moeilijk de grens te bepalen tussen wat een typering is van dat karakter en wat een ordinair en kwalijk gebruik is van stereotypen. Het lijkt dat hij daar in De Vuurwolf in is geslaagd. Waar Nathan in een

ongunstig daglicht komt te staan, heeft dat vooral te maken met de (voor)oordelen van zijn christen tegenpolen. Nathan laat geen kans onbenut, zijn christelijke critici de bal terug te kaatsen ('Zijn jullie weer bezig, elkaar te beëvenaasten?') en op zeker moment openbaart hij zijn levensfilosofie. Die is in niet geringe mate bepaald door het toeval, dat hij als jood (dus als gediscrimineerde en getreiterde mens) is geboren. Want: 'het leven is geen jaarmarkt, waar ge uw vader en moeder te kiezen hebt uit het ongeregeld goed'. Als een monnik hem aanspreekt met 'vriend', antwoordt hij: 'Dat mag ik horen: vriend! U is de eerste die dat tot mij zegt. En nochtans, Diogenes in zijn klassieke ton heeft, met z'n lantaarntje in z'n hand, niet zó bloedig naar 'n mens gezocht als ik naar 'n pietsie vriendschap'.

Nathan neemt een dominante plaats in, in De Vuurwolf. Als het er op aan komt zelfs een interessantere plaats dan het titelpersonage. En hij heeft het laatste woord. Zijn reacties en commentaren op wat er gebeurt 'dragen' als het ware het stuk, waarbij de toeschouwer steeds meer van Nathan gaat houden. Zijn mengeling van joodse slimheid en wijsheid contrasteren met het karakter van de christen hospes Beernaert, die zich laat kennen als een toonbeeld van domheid, lafheid en huichelarij.

Kempische Robin Hood

De hoofdfiguur Lode van Renterghem is niet zomaar een bandiet. In zijn ziel 'worstelen engel en duivel om de overhand', zo luidt de barokke typering die de auteur er zelf ooit aan gaf. Van wat hij rooft, geeft hij met gulle hand aan de armen. Als een Kempische Robin Hood. Enerzijds jaagt hij de simpele zielen schrik aan als hij, met zijn rode mantel in de lucht, in de schemering over de heidevlakten galoppeert, anderzijds is hij 'de vriend der stropers', hun deken en voorbeeld, ook in het goede. Als een drinkgelag van deze makkers ontaardt in een treiterpartij van de jood, maakt hij daar resoluut een eind aan en dwingt de raddraaiers tot een excuus. Dat verklaart veel van de ambivalente houding die de mooie herbergiersdochter Godelieve tegenover hem aanneemt: het rechtschapen meisje, dat als enige in staat blijkt, hem op de knieën te dwingen en uiteindelijk zijn leven zal redden.

„De Vuurwolf“ legt in het openbaar zijn belevings- of in een machtige en uitbundig georganiseerde scène

„DE VUURWOLF“ IN GOIRLE

De laatste jaren zijn in Brabant vele openluchttheaters opgericht en het is een uitstekende zaak, want het is een uitstekende zaak om de kunst te brengen naar de mensen. Veral is het nu dat men in dit veld nog meer de aandacht wil, waartoe zich het Brabantse openluchttheater bevindt, te Goirle.

Ondanks is er weer een premiere geweest in een nieuw openluchttheater te Goirle. Reeds lang voor de oorlog bestond in Goirle een openluchttheater, dat door de oorlog had gheen meer te maken met een openluchttheater. Lang ook is het bij velen weeten gebleven omdat er geen teken en geen geld beschikbaar waren. Maar vooral waren het tot de onmogelijkheid te brengen omdat voor het op te voeren openluchttheater de drie jaarlijkse subsidieposten te samen moeten werken en er zijn in ieder jaar een goede subsidie bestemd.

Twee werd onder de Brabantse Kring, omgeleid, een vereniging, die de culturele belangen van de bewoners wil behartigen.

Gedurende het leven van de heer van de „Vuurwolf“ een Maars, met hem te

Deze de activiteiten van deze vereniging is het geweest, dat ook onder het land gekonsteneerde Maars van Goirle, worden de vier, laatste, Koning in elkaar georganise.

Het moet de organisatie van de Brabantse Kring „De Erghen Lief“, de heer Willy van Ruyck, deugd gedaan hebben, dat het hem mogelijk werd een openluchttheater te kunnen organiseren in het programma-terreyn van Goirle's Natuurtheater „De Boskanten“, dat de eerste openluchttheater in de Brabantse Kring is. Dit laatste werd „De Vuurwolf“, een openluchttheater in de handen van Henry t' Sas, ongeveer waartoe onder bescherming gebleven en behouden. Het is een spel van edelmootheid en van hartelijkheid en hardmoedigheid, waarin het goede eigenlijk de gezamenlijke behoeften van Goirle mogen terugzien op een wettelijk stuk, dat hen, ongetwijfeld het meest belangrijke, door te gaan op deze weg, die zal leiden tot een goede en schone toekomst.

De jonge Ludo van Kesteren, „De Vuurwolf“ — Pim v. d. Meer — met zijn geliefde Godelieve, moeder Godelieve Boreveld — Met Henk v. Kesteren — van de achtergrond de „De Vuurwolf“ van Henry t' Sas.

Pagina uit een geïllustreerd weekblad over De Vuurwolf in het toenmalige openluchttheater De Boschkens in Goirle, 1948

Zoals in zijn successtuk Zand of Klei, buit Henri t' Sas het gegeven uit voor een hilarische typering van de Kempische (Brabantse) volksziel. Dat levert een reeks kleurige en vrolijke scènes op, waarmee t' Sas zich opnieuw laat kennen als een van de weinige succesvolle Nederlandse blijspelschrijvers van zijn tijd.

Henri t'Sas, schrijver en voordrachtskunstenaar

Henri t' Sas in 1905

Henri Sophie t'Sas werd op 9 augustus 1877 in Breda geboren als zoon van een uit Brussel afkomstige textiefabrikant. Hij volgde reeds als 15-jarige een officiersopleiding aan de toenmalige Krijgsschool. Maar toen hij die voltooid had, werd

hij vanwege een oogaandoening afgekeurd. Hij werd handelscorrespondent (in Brussel), vertegenwoordiger en verzekeringsinspecteur. Geen van deze banen lag hem, want de talenten van t' Sas lagen op een ander vlak: schrijven en de voordrachtskunst. In 1910 boekte hij zijn eerste grote succes: de première van zijn toneelstuk 'Door het donker'. Deze tragedie, later uitgegeven door W. de Haan in Utrecht, gaat over een jonge socialistische schrijver die blind wordt en daarom zijn verloving verbreekt. De auteur speelde zelf de hoofdrol - waarbij hij zich uitstekend kon inleven, op grond van de ervaring met bijna blindheid die hij persoonlijk had opgedaan.

Henri trouwde in 1911 met de 13 jaar jongere Dina Schunterman uit Ginneken, met wie hij als acteur, conferencier en troubadour zou gaan optreden in Nederland, België en Frankrijk. Hij begeleidde zichzelf daarbij op de twaalfsnarige luit, een instrument waaraan hij zeer gehecht was.

Maar Henri t'Sas bleef ook schrijven. In Breda gaf hij voor eigen rekening een blad uit: 'De Bibliotheek', dat hij grotendeels zelf volschreef, maar waarin hij ook andere, beginnende auteurs, aan het woord liet. Het blad heeft acht jaar bestaan. Belangrijke bijdragen leverde hij ook aan het katholieke weekblad De Nieuwe Eeuw. Daarnaast verschenen verhalen van hem in Het Amusante Weekblad, het maandschrift Nederland, Querido's De Florens, de Katholieke Illustratie en vele landelijke en regionale bladen. Alleen al voor De Nieuwe Eeuw schreef hij minstens duizend novellen.

Toneelwerk van Henri t'Sas: 'Vluchtelingen' (1916, over de vlucht van Belgen in de Eerste Wereldoorlog naar Nederland), 'Het Generaalsvrouwetje' (1916, humoristische kijk

op het officiersleven), 'Fata Morgana' (1917), 'Z'n Weledelgestrenge' (1918), 'Pastor Bonus' (1918), 'Peper' (1924) en 'De Ploegbaas' (1926), openluchtspelen als 'De Vuurwolf' (1938), 'In 't Ooievaarsnest' (1943) 'Zand of klei' (ca. 1945), 'Het Familieschandaal' (1946), 'Het Mirakel van Cupido' (1952), kortom het hield niet op. Van Henri t'Sas zijn ook romans verschenen, onder meer 'Het Donderbeestje', 'Het vrolijke panopticum', 'Jacob Jansons Liefde', 'Op den tweesprong' en talloze detectives, geschreven onder het pseudoniem Willy Wood.